

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Ü. KAUER

**TÖÖVÕTUORGANISATSIOONIDE
JA E HITUSTE KÄIBEVAHENDID
NING LÜHIAJALINE
KREDITEERIMINE**

TARTU 1961

~~0-38~~

211298

A-23648_{IV}

TARTU RIIKLIK ÜLIKOO

RAHANDUSE JA KREDIIDI KATEEDER

U. KAUER

**TÖÖVÕTUORGANISATSIOONIDE
JA E HITUSTE KÄIBEVAHENDID
NING LÜHIAJALINE
KREDITEERIMINE**

Majandusteaduskond
Majandusteaduskond

② = 38

TARTU 1961

Тартуский государственный университет
ЭССР, г. Тарту, ул. Üликооли, 18
Ю. Кауэр
ОБОРОТНЫЕ СРЕДСТВА ПОДРЯДНОСТРОИТЕЛЬНЫХ
ОРГАНИЗАЦИЙ И СТРОИТЕЛЬСТВ И КРАТКОСРОЧНОЕ
КРЕДИТОВАНИЕ
На эстонском языке

2
TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU
24298

Vastutav toimetaja U. Mereste
Korrektor E. Oja

=====

TRÜ Rotaprint 1961. Trükipoognaid 3,5.
Tir. 400 eks. MB 00707. Tell. nr. 460.

Hind 11 kop.

SAATEKS.

Kapitaalmahutuste finantseerimist ja pikaajalist krediteerimist käsitlevat õpikut eesti keeles ei ole ilmunud. Olemasolevad venekeelsed õpikud on sisult märkimisväärselt vananenud. Samuti puuduvad mainitud küsimustes eestikeelsed juhendid.

Käesoleva konsekti koostamisel on arvestatud uuemaid teoreetilisi seisukohti ning kasutatud NSVL Ehituspanga praktikas rakendatavaid juhendmaterjale.

Konsepekt on mõeldud kasutamiseks majandusteaduskonna rahandusharu üliõpilastele õppeaines "Kapitaalmahutuste finantseerimine ja pikaajaline krediteerimine".

Autor.

I TEEMA.

TÖÖVÕTUORGANISATSIOONIDE JA E HITUSTE KÄIBEVAHENDID.

1. Töövõtuorganisatsioonide ja käibevahendite struktuur.

Kapitaalehituse praktika NSV Liidus tunneb kaht põhilist ehitustegevuse organiseerimise viisi: töövõtu korras ja majanduslikul teel, s.t. ettevõtte oma jõududega.¹

Töövõtu korras ehitamine om kujunenud progressiivsemaks ehitamise viisiks kui majanduslikul teel ehitamine. Praegu teostatakse umbes 80% kapitaalehitustest töövõtu korras, kusjuures see viis tõrjub üha enam välja majanduslikul teel ehitamise.

Töövõtu korras ehitamine eeldab spetsialiseeritud, alaliselt tegutsevate töövõtuorganisatsioonide olemasolu. Töövõtuorganisatsioonid liigitatakse vastavalt nende poolt tehtavate tööde iseloomule ehitus- ja montaažiorganisatsioonideks, ehitusorganisatsioonideks ja montaažiorganisatsioonideks.

Töövõtuorganisatsioon teeb töid vastavalt tellija ja tööettevõtja vahel sõlmitavatele lepingutele. Peatöövõtuleping sõlmitakse põhilise töövõtuorganisatsiooni (peatööettevõtja) ja tellija vahel; alltöövõtuleping aga sõlmitakse peatööettevõtja ja alltööettevõtja vahel. Näiteks sõlmib töövõtja ehitusorganisatsioon spetsiaalselt montaažitöid teostava montaažiorganisatsiooniga alltöövõtulepingu sanitaartechniliste tööde teostamiseks tema poolt ehitataval objektil.

---

¹ Praktikas esineb ka segaviis. Sel juhul antakse osa komplektse kapitaalehituse üksikobjektidest või tööddest teha töövõtu korras, osa aga tehakse majanduslikul teel.

Kogu töökompleksi kohta sõlmitakse generaalleping, jooks-
va aasta tööde kohta aastaleping. Kui tööd ei kesta üle ühe
aasta, siis generaallepingut ei sõlmita.

Oma tegevuses vajavad töövõtuorganisatsioonid, samuti
ehitused, s.o. majanduslikul teel teostatavad ehitused, põ-
hi- ja käibevahendeid. Töövõtuorganisatsioonide käibevahen-
did kujutavad endast käibefonde, nagu põhi- ja muud materjalid,
valmiskonstruktsioonid, detailid jne., ning ringlusfonde ra-
haliste vahendite ning arveldustes olevate vahendite näol.

Sotsialistlikus majanduses määratakse materiaalsete fon-
dide ringlus ja vajalik käibevahendite hulk plaaniga. Plaani-
misel toetutakse teaduslikult põhjendatud normidele ja pare-
mate ettevõtete kogemustele, arvestades vahendite ringluse
iseärasusi erinevais rahvamajandusharudes.

Töövõtuorganisatsioonide ja ehituste käibevahendite va-
jadus määratakse kindlaks finantsilisel plaanilisel. Käibeva-
hendite vajaduse arvestus on ehitusfinantsplaan (stroifin-
plan) koostisosa.

Ehitusfinantsplaaniga tuleb kokku puutuda mitte üksnes
antud konkreetse töövõtuorganisatsiooni või ehituse vastavatel
töötajatel, vaid ka pangaasutuste töötajatel.

Käibevahendite vajadus, struktuur ja nende moodustamise
allikad pole töövõtuorganisatsioonides ja ehitustel ühesugu-
sed. Erinevused on põhjustatud järgmistest teguritest:

1) töövõtuorganisatsioonid on spetsialiseeritud, nad
tegutsevad alaliselt ja nende tootmistegevus ei katke. Ehi-
tustel on tootmistegevus piiratud antud objekti või objekti-
de ehitamise ajaga, samuti antud ehitusplatsiga. Töövõtja
aga teostab töid pidevalt mitmetel ehitusplatsidel;

2) töövõtuorganisatsioon teeb vastavalt oma spetsiali-
seerumisele kas ainult ehitustöid, ainult montaažitöid või
siis nii ehitus- kui ka montaažitöid. Ehitustel tehakse aga
kõiki kapitaaltöid, kaasa arvatud ka geoloogilised uurimis-
tööd, sisseseade soetamine jne.;

3) töövõtuorganisatsiooni ringlusfondide moodustamiseks
avansseeritud rahalised vahendid lõpetavad oma ringe ennem,

kui saadakse vahendid tellijatelt tehtud tööde eest. Erandiks on muidugi avansid;

4) töövõtuorganisatsiooni käibevahendid asuvad samaaegselt

- a) tootmisvarudes,
- b) tootmisprotsessis,
- c) rahalistes vahendites.

Ehituse tootmisvarude loomiseks avansseeritud vahendite koostises ja liikumises on mõningaid iseärasusi. (Neist täpsemalt allpool.)

Toodud põhjustel tulebki vaadelda töövõtuorganisatsioonide ja ehituste käibevahendite organiseerimise küsimusi eraldi.

Töövõtuorganisatsioonide käibevahendite struktuur ja organiseerimine olenevad suurel määral ehitamise kui tootmis-tegevuse tehnilistest ja majanduslikest iseärasustest.

Ehitustegevuse toodang (ehitus- ja montaažitööd) ei ole üldiselt massilise või seerialise iseloomuga, samuti pole nad ka territoriaalselt kinnistatud, kuna ehitamise või montaažitööde sooritamise koht muutub. See tingib töövahendite mobiilsuse, liikuvuse; pärast ühes kohas töö lõpetamist viiakse nad uuele kohale, uutesse tootmistingimustes. Ajaliselt on ehitustsükkel, võrreldes tööstusettevõtete tootmistsükliga, suhteliselt pikk, sellele vaatamata et kasutatakse kiirehituse ja teisi ehitustööd kiirendavaid meetodeid.

On loomulik, et töövõtuorganisatsioonide käibevahendeid ei saa vaadelda lahus nende põhivahenditest, põhifondidest. Ehitustööstuse, sealhulgas ka töövõtuorganisatsioonide, nagu teistegi rahvamajandusharude ettevõtete põhifondid kasvavad aasta-aastalt kiire tempoga. Seoses ehitustegevuse mehhaniseerimisega kasvab ka ehitusmasinate park. Praegu on tarvis parandada otsustavalt tehniliste seadmete kasutamist ehituses. Siit tuleneb pangaasutuste vastavate töötajate ülesanne: põhjalikult tundma õppida ja kontrollida põhivahendite kasutamist ehituses, ühendades seda käibevahendite kasutamise kontrollimisega.

Teatavasti võimaldavad sotsialistliku majandussüsteemi eelised varustada ettevõtteid minimaalse hulga käibevahenditega. Nende kasutamisel on töövõtuorganisatsioonides võrreldes tööstusettevõtetega käibevahendite erisusi, mis väljenduvad ühelt poolt käibevahendite struktuuris, teiselt poolt aga ka nende moodustamise allikates.

Töövõtuorganisatsiooni käibevahendite struktuuri ongi kõige lihtsam tundma õppida, kui võrrelda seda tööstusettevõtte käibevahendite struktuuriga.

Teatavasti moodustavad tööstusettevõtted pideva tootmisprotsessi kindlustamiseks neile riigi poolt antud vahenditega tootmisvarud, s.o. varuvad endale tooraine ja materjalid. Esialgu ei asu need vahetult tootmisprotsessis, kuid on selle eeltingimuseks, asudes siiski tootmissfääris. Tootmisprotsessis saab neist lõpetamata toodang ja pärast tootmisprotsessi lõppu valmistoodang. Valmistoodangu realiseerimisest laekuvad ettevõtte arvelduskontosse rahalised vahendid. (Viimased võivad jääda mõneks ajaks ka arveldustesse). Nii kordub vahendite ringkäik perioodiliselt. Seega rühmitatakse tööstusettevõtte käibevahendid teatavasti järgmiselt:

- 1) tootmisvarud,
- 2) lõpetamata toodang,
- 3) valmistoodang,
- 4) rahalised vahendid ja vahendid arveldustes.

Töövõtuorganisatsioonides on vahendite struktuur teistsugune. Osa tootmisvarudest soetavad nad nagu tööstusettevõtteki riigilt saadud vahenditega, s.t. katavad omade käibevahenditega, osa aga soetavad tellijatelt saadud avanssidega; samuti katavad nad lõpetamata toodangu tellijatelt saadud avanssidega. Tööstusettevõtted aga avansse teatavasti ei saa.

Ka normitavuse seisukohalt on käibevahendite normimises erinevusi. Tööstusettevõtte käibevahenditest on kolm esimest rühma normitavad, viimane ei ole. Töövõtuorganisatsioonides puudub normitavate käibevahendite hulgas niisugune rühm nagu rahalised vahendid üldse.

Töövõtuorganisatsioonide normitavate käibevahendite

struktuuri võib kujutada järgmiselt:

I. Tootmisvarud:

- 1) põhimaterjalid,
- 2) muud materjalid (sealhulgas kütus, loomasõöt);
- 3) väikevahendid,
- 4) valmiskonstruktsioonid, detailid ja blokid,
- 5) põllumajanduslike abimajandite varud.

II. Lõpetamata toodang:

- 1) lõpetamata ehitus- ja montaažitööd,
- 2) mitteiseseisval bilansil olevate abiettevõtete lõpetamata toodang,
- 3) jaotamisele tulevad kulud.

III. Rahalised vahendid:

- 1) kassa, arvelduskonto,
- 2) akreditiivid ja erikontod,
- 3) arveldused tellijatega (tehtud tööde eest, mille kohta arved on esitatud).

Töövõtuorganisatsiooni käibevahendite struktuuri erinevus võrreldes tööstusettevõtte käibevahendite struktuuriga ilmneb ka normitavate käibevahendite rühmade osatähtsuses. Masinaehitusettevõttes on tootmisvarusid näiteks ca 40%, lõpetamata toodangut ca 44%, valmistoodangut ca 12% ja muid normitavaid aktiivaid ainult ca 4%. Töövõtuorganisatsioonides aga on tootmisvarude osatähtsus normitavatest käibevahenditest ca 60%, lõpetamata toodang moodustab ainult ca 4%, kuna ülejäänud osa langeb normitavatele rahalistele ja arveldustes olevatele vahenditele.

Erilist tähelepanu väärrib lõpetamata toodangu väike osatähtsus töövõtuorganisatsioonides. Millest see on tingitud? Lõpetamata toodangu väike osatähtsus on tingitud kehtivast arveldussüsteemist, mille järgi tellija maksab tehtud tööde eest töövõtjale harilikult dekaadide viisi. Järelikult ei saagi lõpetamata toodangu osatähtsus töövõtuorganisatsioonide normitavate käibevahendite struktuuris suurem olla. Andes töid üle harvemini, suureneb loomulikult lõpetamata toodangu osatähtsus.

2. Töövõtuorganisatsioonide käibevahendite normimine.

Töövõtuorganisatsioonide käibevahendite tõhusam kasutamine eeldab käibevahendite normimist ning praktikas kasutatavate normimisviiside täiustamist.

Erinevates töövõtuorganisatsioonides on käibevahendite vajadus erinev. See sõltub töö mahust ja paljudest muudest teguritest, sealhulgas märkimisväärselt sellest, kas teostatakse peamiselt ehitustöid või montaažitöid ja milline on ehitus- ja montaažitööde suhe.

Praeguse tehnilise varustatuse ja tööde organiseerimise taseme juures vajavad maksumuselt sama töömahuga montaažiorganisatsioonid vähem käibevahendeid kui ehitusorganisatsioonid.

Kõrgemalseisev organ määrab organisatsioonidele käibevahendite normatiivi tavaliselt protsentides aasta plaanilisest ehitus- ja montaažitööde mahust. Määramise aluseks on aruande andmed. Plaanilises tööde mahus või struktuuris ette tulevad olulised muudatused võivad tingida normatiivide korrigeerimist.

Põhimaterjalide normatiivi määramisel tuleb arvestada põhiliselt kaht tegurit:

- 1) nende erikaalu aastases tööde mahus,
- 2) vajalike varude suurust päevades.

On loomulik, et esimene neist sõltub tööde iseloomust. Näiteks mullatöödel on materjalide vajadus minimaalne, mitte üle 10-15% nende tööde maksumusest; raudbetoonitöödel on aga materjalide maksumus vastavalt 70-75%.

Tõsiseks küsimuseks põhimaterjalide normatiivi määramisel on vajalike varude suuruse ettenägemine. See oleneb oluliselt töö teostamise viisist. Nii tehakse näiteks kiirmeetodil ehitamisel hulk töid paralleelselt, s.o. samal ajal ja materjali peab olema tagavaraks palju, olgugi et lühikeseks ajaks. Tõrjunde materjalidega varustamisel on suur tähtsus hankimisel, mis omakorda oleneb materjalide tootmise ja

transportimise tingimustest. Normatiivi määramisel pöevades võetakse arvesse ka materjalide teelviibimise aeg, s.o. maksmisest kuni kohalesaabumiseni. Samuti tuleb arvestada kindlustusvaru. Kindlustusvaru on teatud minimaalne kogus materjale, millest allapoole laoseis ei tohi langeda. Mõnede materjalide puhul, nagu näiteks lubi, tuleb arvestada ka nende kasutamiseks ettevalmistamise aega kohapeal.

Kuna erinevate materjalide hankimise tingimused, samuti muud normatiive mõjustavad tegurid on erinevad, on täiesti loomulik, et iga materjalirühma grupi kohta tulevad normatiivid määrata eraldi. Normatiivide määramine eeldab töövõtuorganisatsioonide aruandeandmete statistilist läbitöötamist, kusjuures arvestatakse eesrindlike töövõtuorganisatsioonide töökogemusi ning teaduse ja tehnika uuemaid saavutusi ehitusalal.

Praegu on põhimaterjalide erikaal ehitus- ja montaažitööde maksumusest 50-60% ning nende varust piisab keskmiselt 40-50 päevaks.

Näide. Töövõtja ehitus- ja montaažiorganisatsiooni plaaniline töömaht on 7 milj. rbl. aastas. Põhimaterjalide maksumus moodustab sellest 50% ja varu on 50 päeva. Toodud andmetel võrdub põhimaterjalide normatiiv

$$\frac{7000\ 000 \times 50 \times 50}{100 \times 360} = 486\ 111\ \text{rbl.},$$

s.o. 6,9% aastasest ehitus- ja montaažitööde maksumusest.

Kõikide järgmiste käibevahendite elementide normatiivide arvutamiseks kasutatakse töövõtuorganisatsioonides kõrgemalseisvalt organilt saadud protsendimäärasid.

Harilikult moodustab muude materjalide normatiiv 2-2,5% aastasest ehitus- ja montaažitööde maksumusest, kuid see võib hälbida väga oluliselt, arvestades ehituskoha paiknemist, juurdeveotingimusi jne.

Jätkates eespool toodud näidet, on nende materjalide normatiiv

$$2\% \ 7\ 000\ 000\text{-st} = 140\ 000\ \text{rbl.}$$

Võrdlemisi tähtis koht on töövõtuorganisatsioonides väikevahenditel, nagu eririietus, instrumendid, inventar jne. Instrumentide ja tootmisinventari varud on montaažitöödel tavaliselt suuremad kui ehitustöödel. Mis puutub mittetootmislikku inventari, (ühiselamu inventar jne.), siis tööjõu suurema osatähtsuse tõttu on nende varud ehitustöödel suuremad. Eririietuse varude suurus oleneb oluliselt tehtavate tööde konkreetsest iseloomust, ilmastikutingimustest jne.

Väikevahendite normatiivi arvutamisel tuleks kasutada otsest analüütilist meetodit, mis seisneb selles, et selgitatakse eririietuse, instrumentide jne. vajadus ühe tööliste kohta ning lähtudes saadud näitajast tuletatakse koondnäitajad.

Praktikas lähtutakse väikevahendite normatiivi määramisel sellest, et nende keskmine varu oleks 4-5% aastasest ehitus- ja montaažitööde maksumusest.

Toodud näite kohaselt on väikevahendite normatiiv

4% 7 000 000-st = 280 000 rbl.

Mis puutub valmiskonstruktsioonide, detailide ja blokkide normatiivi, siis nende varude määramisel lähtutakse kolme kuu vajadusest, sest vastavate eeskirjade kohaselt peab selles ulatuses nende eest tasuma tellija. Kui näiteks nende erikaal on aasta ehitus- ja montaažitööde maksumusest 17,6%, siis on valmiskonstruktsioonide, blokkide ja detailide normatiiv antud näite puhul

4,4% 7 000 000-st = 308 000 rbl.

Sama resultaadi saame, kui arvutame

$$\frac{7\ 000\ 000 \times 17,6 \times 3}{100 \times 12}$$

Et ehitustööde industrialiseerimine nõuab valmiskonstruktsioonide, detailide ja blokkide kasutamist, siis suureneb ehitusplatsidel nende tööde maht. Siit järeldub, et valmiskonstruktsioonide, detailide ja blokkide normatiivil on

tendents suureneda. Erandjuhtudel lubataksegi nende normatiivi suurendada nelja kuu vajaduseni. Teiselt poolt eeldab aga nende pidev kasutamine pidevat juurdevedu, millega avanevad võimalused normatiivi vähendamiseks. Vahel tuleb arvestada ka seda, et mõningate konstruktsioonide kasutamine eeldab nende eelnevat kokkumonteerimist ehitusplatsil. Tähtis on üksikute detailide kompleksne kohalesaabumine.

Lõpetamata toodangu (lõpetamata ehitus- ja montaažitööde) normatiivi suurus oleneb otseselt tööde tellijale üleandmise korrast ja arveldustest tellijaga. Praegu kehtib kord, et tööttevõtja annab tellijale objekti üle lõpetatud konstruktsioonielementide kaupa. Suund on aga minna üle sellise mooduse juurde, et objektid antaks üle mitte täiesti lõpetatud kujul, s.o. valmisobjektidena. Sellisel juhul tuleb aga kindlasti lahendada ka lõpetamata toodangu normatiivi suurendamise küsimus.

Tuleb arvestada ka seda, et lõpetatud konstruktsioonielementide tellijale üleandmine ei suurenda rahvamajanduse põhifonde, sest tellija arvestab neid kui lõpetamata kapitalmahutusi. Alles pärast valmisobjekti üleandmist arvestatakse ja võetakse nad eksploatatsiooni kui ettevõtte põhivahendid. Sellest tulenebki objektide tervikliku lõpetamise ja ehitamise kiirendamise rahvamajanduslik tähtsus.

Objektid, mille ehitamise aeg ei kesta üle 3 kuu, antakse tellijale üle peale nende täielikku valmimist. Seepärast arvestatakse niisuguste objektide puhul lõpetamata toodangu hulka ka lõpetatud konstruktsioonielementide maksumus. Seega olenevad lõpetamata toodangu jäägid lõpetatud konstruktsioonielementide üleandmise ajast ja tööde kestusest.

Lõpetamata toodangu suuruse kujunemisele avaldab samuti mõju objekti maksumus. Teatavasti ei sooritata objektide puhul, mille maksumus on kuni 200 tuh. rbl. (põllumajanduses kuni 100 tuh. rbl.), vahepealseid arveldusi, vaid nende eest tasutakse korraga pärast tööde lõpetamist.

Praktikas lähtutakse lõpetamata toodangu normatiivi määramisel harilikult ehitus- ja montaažitööde lõpetamata jää-

kide keskmisest suurusest aruande järgi. Selleks arvutatakse möödunud aasta kvartalibilansside alusel jääkide keskmine; plaanilise näitaja saamiseks korrigeeritakse saadud keskmist, arvestades eeldatavaid muudatusi plaaniperioodil.

Oletame näiteks, et möödunud aasta kvartalibilansside alusel oli lõpetamata toodangu keskmine jääk 96 tuh. rbl. Ehitus- ja montaažitööde tegelik maht oli 6 milj. rbl. Seega moodustab lõpetamata toodang tegelikult tehtud tööde mahust (s.o. 6 milj. rublast) 1,6%.

Plaanitavaks aastaks lõpetamata toodangu normatiivi määramisel kasutatakse toodud viisil saadud protsenti, kuid lähutatakse plaanilisest tööde mahust.

Meie näite puhul on lõpetamata toodangu normatiiv

$$1,6\% 7\ 000\ 000\text{-st} = 112\ 000\ \text{rbl.}$$

Lõpetamata toodangu jäägid ei ületa harilikult 1-2% ehitus- ja montaažitööde maksumusest.

Erandiks on lõpetamata toodangu ehk varude normatiiv mitteiseseisval bilansil olevates abiettevõtetes. Üldreeglinna on töövõtuorganisatsioonide abiettevõtted likvideeritud, kuid kui nad on olemas, siis määratakse neile lõpetamata toodangu normatiiv konkreetseid tingimusi arvestades. Olgu antud näites selleks 150 tuh. rbl.

Jaotamisele tulevate kulude normatiiv määratakse, lähedes aruande andmetest 0,3-0,5% aastasest ehitus- ja montaažitööde maksumusest. Need kulud on seotud tööjõu värbamisega, ümberpaigutamisega, ajutiselt kasutatavate seadmete soetamisega jne.

Olgu jaotamisele tulevate kulude normatiiv toodud näites

$$0,3\% 7\ 000\ 000\text{-st} = 21\ 000\ \text{rbl.}$$

Nagu eespool mainitud, normitakse töövõtuorganisatsioonides ka rahalisi vahendeid. Rahaliste vahendite normatiiviks määratakse kuni 1% aastasest ehitus- ja montaažitööde plaanilisest maksumusest. See on

$$1\% 7\ 000\ 000\text{-st} = 70\ 000\ \text{rbl.}$$

Töövõtuorganisatsiooni normitavate käibevahendite hulka kuuluvad ka arveldused tellijatega tehtud tööde eest, mille kohta arved on esitatud. Et arveldused toimuvad tavaliselt dekaadide viisi, siis lähtutaksegi normatiivi määramisel tööde dekaadide keskmisest mahust, s.o. 1/36 ehk 2,8% tööde aastasest mahust. Sageli suurendatakse seda normatiivi praktikas mitmesugustel kaalutlustel 3-3,5%-ni.

Meie näite kohaselt olgu tellijatega teostatavate arvelduste normatiiv

$$2,8\% \text{ } 7\ 000\ 000\text{-st} = 196\ 000\ \text{rbl.}$$

Seega iseloomustab toodud näites käsitletud töövõtuorganisatsiooni käibevahendite normatiive alljärgnev tabel:

Käibevahendite elemendid (kirjed)	N o r m a t i i v	
	tuh.rbl.	%
Põhimaterjalid	486,1	6,9
Muud materjalid	140	2
Väikevahendid	280	4
Valmiskonstruktsioonid, detailid ja blokid	308	4,4
Rahalised vahendid	70	1
Lõpetamata toodang	112	1,6
Jaotamisele tulevad kulud	21	0,3
Tellijailt esitatud arvete järgi tehtud tööde eest saada olevad summad	196	2,8
K o k k u	1613,1	23
Abiettevõtete varud	150	2,2
Normitavaid käibevahendeid kokku	1763,1	25,2

Nii tervikuna kui ka iga kirje osas eraldi määratakse töövõtuorganisatsioonide käibevahendite normatiivid protsentides ehitus- ja montaažitööde aastasest maksumusest, eeldades, et käibevahendite vajadus on ühesugune kogu aasta jook-

sul. Kui selles ilmneb olulisi kõikumisi, võib normatiive aasta sees korrigeerida. Kui aga on tarvis soetada sesoonseid varusid, mis ületavad normatiive, siis selleks saavad töövõtuorganisatsioonid pangalt lühiajalist krediiti, mis on ainsaks ülenormatiivsete varude soetamise seaduslikuks allikaks.

3. Töövõtuorganisatsioonide normitavate käibevahendite katteallikad.

Erandina teistest tööstusharudest, kus normitavate käibevahendite katteallikaks on ainult omavahendid ja nendega võrdsustatud püsivpassivad, on töövõtuorganisatsioonides normitavate käibevahendite katteallikateks:

- a) omavahendid,
- b) omavahenditega võrdsustatud püsivpassivad,
- c) tellijatelt saadud avansid,
- d) tellijatelt saadud summad valmiskonstruktsioonide, detailide ja blokkide eest maksmiseks nende 3 kuu vajaduse ulatuses.

Käibevahendite erinev korraldus tuleneb sellest, et töövõtuorganisatsioonid teevad töid tellijatele ning et tellija peab jälgima ja kontrollima antud tellimuse täitmist. Arvestades ehituse pikka tootmistsüklit ning vajadust teatavaks koostöökse töövõtja ja tellija vahel, ongi tellimuse täitmiseks vajalike käibevahendite vajadus seatud sõltuvusse töövõtja plaani täitmisega ühelt poolt ja tellija kontrolliga teiselt poolt.

Katteallikate küsimuse käsitlemist on metoodiliselt õigem alustada tellijate avansside vaatlemisest.

Tellijatelt saadud avanssidega kaetakse põhimaterjalide normatiivsed varud ja lõpetamata toodangule tehtud kulutused. Sellepärast ongi nimetatud kirjete normatiivide suuruse määrajaks tellijalt saadud lepingulised avansid.

Vahendid, mis saadakse tellijatelt valmiskonstruktsioonide, detailide ja blokkide arvel, katavad nende normatiivi.

Eespool toodud tabelist selgub, et kolmel käibevahendite kirjel on katteallikad juba loetletud. Kõik ülejäänud normitavad käibevahendid kaetakse omavahenditega ja nendega võrdsustatud püsivpassivatega.

Järelikult kaetakse omavahenditega ja nendega võrdsustatud püsivpassivatega töövõtuorganisatsiooni järgmised käibevahendid:

- 1) muud materjalid,
- 2) väikevahendid,
- 3) rahalised vahendid,
- 4) jaotamisele tulevad kulud,
- 5) tellijalt esitatud arvete järgi tehtud tööde eest saada olevad summad,
- 6) abiettevõtete lõpetamata toodangu jäägid (kui abiettevõtted ei ole iseseisval bilansil).

Töövõtuorganisatsiooni püsivpassivad, s.o. vahendid, mis on seaduslikel alustel töövõtuorganisatsiooni käes ja mida kasutatakse omavahenditena, on järgmised:

- 1) võlgnevus töölistele ja teenistujatele,
- 2) sotsiaalkindlustuse eraldised,
- 3) eelseisvate maksete reserv.

Varem (kuni 1955.aastani) arvati püsivpassivate hulka ka võlgnevus hankijatele akteptitud arvete järgi; praegu seda kirjet enam püsivpassivana ei vaadelda.

Jätkates eespool toodud näidet, kus tööde maht oli 7 milj. rbl., töötasufond IV kvartalis 500 tuh. rbl., sotsiaalkindlustuse eraldised 6 % ja eelseisvate maksete reserv 46 100 rbl., on püsivpassivate suurus toodud andmetel:

- 1) võlgnevus töölistele ja teenistujatele

$$\frac{500\ 000 \times 7}{90} = 38\ 900 \text{ rbl.},$$

- 2) sotsiaalkindlustuse eraldised

$$\frac{38\ 900 \times 6}{100} = 2300 \text{ rbl.},$$

3) eelseisvate maksete reserv 46 100 rbl.

Püsivpassivaid kokku (38 900 + 2 300 + 46 100 =
= 87 300 rbl.

Töövõtuorganisatsiooni käibevahendite normatiivi katte-
allikad jagunevad seega antud näite kohaselt järgmiselt:

1) omavahendid	769,7	tuh. rbl. ehk 11%,
2) püsivpassivad	87,3	" " " 1,3%,
3) tellijate avansid	589,1	" " " 8,5%,
4) tellijate vahendid valmiskonstruktsioo- nide jne. arvel	308,0	" " " 4,4%
<hr/>		
Kokku	1 763,1	tuh. rbl. ehk 25,2%

Kuidas on leitud katteallikate summad?

Elkõige arvutatakse püsivpassivate üldsumma 87 300 rbl.

Tellijate avansside summa saame, teades, et nendega on kaetud
põhimaterjalid ja ehitus- ning montaažitööde lõpetamata too-
dang (486,1 + 112 = 598,1). Tellijate vahendid valmiskonst-
ruktsioonide, blokkide ja detailide arvel peavad katma nende
normatiivi, järelikult peab neid olema 308 tuh. rbl. suuru-
ses summas. Teades neljast komponendist kolme viimast ja ko-
gusummat, leiame esimese (1763,1 - 87,3 - 598,1 - 308 =
= 769,7).

Teades, et tellijate avansid ei tohi ületada 15% töö le-
pingulisest mahust, on kerge kontrollida ka omavahendite sum-
ma reaalsust: 598,1 tuh. rbl. on vähem kui 15% 7 miljonist.

Juhul, kui töövõtuorganisatsiooni omakäibevahendite
jääk on aasta algul vajalikust väiksem (antud näites väik-
sem kui 769,7 tuh.rbl.), siis peab olema ette nähtud käibe-
vahendite täiendamine plaanitava aasta kasumist. Kui aga sel-
lestki ei piisa, siis täiendab neid kõrgemalseisev organ kas
vahendite ümberjaotamise korras või eelarvelistest assignee-
ringutest.

Vastupidisel juhul, s.o. kui omakäibevahendite norma-
tiivne jääk ületab aasta algul vajaliku summa, siis jaotab
kõrgemalseisev organ selle teiste ettevõtete vahel ümber või

see võetakse ära riigieelarvesse.

Omakäibevahendites ja püsivpassivates tehtud muudatused väljenduvad töövõtuorganisatsiooni tulude-kulude bilansis.

Nagu igasuguse majandusorganisatsiooni, nii ka töövõtuorganisatsiooni juhtkond kannab vastutust riigilt saadud oma-käibevahendite otstarbeka kasutamise ja täieliku säilitamise eest. Et käibevahendeid ratsionaalsemalt kasutada ja paigutada, on töövõtuorganisatsioonide kõrgemalseisvatel organitel õigus käibevahendeid oma alluvuses olevate ettevõtete vahel ümber paigutada. Andmed selleks saadakse kuu- ja kvartalibilansside analüüsimisest.

Praktiliselt toimub ümberjaotamine sel teel, et kõrgemalseisev organ saadab oma töövõtuorganisatsioonidele pankade kaudu vastavad korraldused, mis kuuluvad tingimusteta täitmisele. Korralduses kohustatakse töövõtuorganisatsiooni määratud summad üle kandma oma arvelduskontost pangas avatud spetsiaalsesse ümberjaotamise kontosse. Kui sellise korralduse saamisel töövõtuorganisatsiooni arvelduskontos raha ei ole, siis kantakse summad üle raha laekumisel vastavalt kehtestatud järjekorrale.

Niisugune summade ajutine ümberjaotamine ei tohi põhjustada arvelduste muutumist riigieelarvega. Ajutiselt vabu käibevahendeid, mida ühed töövõtuorganisatsioonid saavad ümberjaotamise tulemusena teistelt, võivad saajad kasutada kuni 3 kuu vältel, siis tulevad need tagastada. Vahendite kasutaja peab maksma nende omanikule vahendite kasutamise eest sama protsendi, mida Riigipank maksab arvelduskontos hoitavatelt summadelt. Seejuures on aga tingimuseks, et ajutiselt liigsed käibevahendid on laekunud ettevõtetele nende hea töö tulemusena.

Käibevahendite täiendamine võib vajaduse korral toimuda ka kõrgemalseisva organi (Rahvamajanduse Nõukogu Ehitusvalituse) vastavast reservfondist. Reservfondi eraldatakse 3% alluvate töövõtuorganisatsioonide käibevahendite normatiivide kogusummast, peale selle aga veel 25% üleplaaniisest kasumist, mis jääb järele pärast mahaarvatise ettevõttefondi.

Käibevahendite ümberjaotamisel või täiendamisel peavad pangaasutused jälgima, et see soodustaks töövõtuorganisatioo-

ni plaaniliste ülesannete täitmist, isemajandamist, vahendite säästlikku kasutamist ning finantseerimis- ja arveldusdistsipliini tugevdamist.

4. Käibevahendite käibekiiruse arvutamine töövõtuorganisatsioonides.

Üks tähtsamaid töövõtuorganisatsiooni töö näitajaid on käibevahendite käibekiirus.

Käibevahendite käibekiirusest oleneb vajalike käibevahendite hulk (arvestada tuleb muidugi ka ehitus- ja montaažitööde mahtu): mida kiiremini ringlevad käibevahendid, seda vähem on neid vaja ja vastupidi.

Käibevahendite ringluse kiirendamine on iga töövõtuorganisatsiooni ülesandeks, sest suurema käibekiiruse puhul tuleb iga käibevahendite rubla kohta rohkem ehitus- ja montaažitöid ning nende käibe kiirendamine vabastab vahendeid sotsialistliku laiendatud taastootmise tempo edasiseks tõstmiseks.

Nagu tööstusettevõtetes, nii iseloomustavad ka töövõtuorganisatsioonides käibevahendite ringlemist järgmised näitajad:

- 1) käibesagedus - käivete arv aruande- või plaaniperioodil (K_g),
- 2) käibevälde - ühe käibe (ringe) kestus päevades (K_v),
- 3) käibevahendite kasutamise koefitsient (K_k).

Selleks et leida käibevahendite ringlemist iseloomustavaid näitajaid, tuleb teada:

- 1) tellijale üleantud ja selle poolt vastuvõetud ehitus- ning montaažitööde maksumust (K). (Praktikas lähtutakse mõnikord mitte üleantud, vaid tasutud ehitus- ja montaažitööde maksumusest);
- 2) keskmist käibevahendite jääki (V),
- 3) perioodi päevade arvu (t). Kuu päevade arvuks võetakse kokkuleppeliselt alati 30, kvartalis 90, aastat 360 päeva.

Käibekiiruse näitajad leitakse järgmiste valemitega:

$$K_s = \frac{K}{V}, \quad K_v = \frac{V \times t}{K}, \quad K_k = \frac{V}{K}.$$

Käibevahendite käibekiiruse näitajad arvutatakse töövõtuorganisatsiooni kõikide käibevahendite kohta ja eraldi normitavate käibevahendite kohta.

Missugused on normitavad käibevahendid, see selgus juba eespool. Töövõtuorganisatsioonide mittenormitavad käibevahendid on:

- 1) tehtud tööde kohta esitatud ja tellijate poolt tähtsajaks tasumata arved, samuti muu debitoorne võlgnevus;
- 2) panka liigselt üle kantud amortisatsioonieraldised,
- 3) kulutused oma põhivahendite kapitaalremondile ja oma kapitaalmahutused, osas, milles nad ületavad ettenähtud katteallikaid;
- 4) summad, mis ületavad töötajatele individuaalelamuehituseks või muudeks otstarveteks antud pangalaene;
- 5) erifondide ja muude sihipäraste allikate ülekulutamine,
- 6) üleplaanilised kahjumid.

Töövõtuorganisatsiooni kõikide käibevahendite käibekiiruse näitajate arvutamisel tuleb tähele panna, et arvelduskontos olevaid summasid arvesse ei võeta. Küll aga võetakse arvelduskontos olevad summad arvesse normitavate käibevahendite käibekiiruse näitajate arvutamisel.

Tähelepanu tuleb osutada ka sellele, et alltöövõtjatele antud avansse erikontos arvesse ei võeta, sest need ei kuulu enam peatöövõtja käibesse.

Kui töövõtuorganisatsioonil on ette näha ülenormatiivseid sesoonseid käibevahendite varusid (materjalid, loomastõtt, kütus), siis liidetakse käibekiiruse plaaniliste näitajate arvutamisel käibevahendite keskmise jäägi normatiivile sesoonsed varud selles ulatuses, milles nad kaetakse selleks otstarbeks antud pangakrediidiga.

Mittesoonsed ülenormatiivseid varusid, olgugi et ka

neid võib katta pangakrediidiga (garantiikrediit, kvartalisisesed krediidid jne.), normatiividele ei lisata ja järelikult ei tule nad käibevahendite keskmise jäägi arvutamisel arvesse.

Käibevahendite tegelik keskmine jääk arvutatakse bilansi andmetel. Kuu kohta leitakse see kuu alguse ja lõpuvaru aritmeetilise keskmisena, kvartali kohta kolme kuu keskmise aritmeetilise keskmisena ning aasta kohta nelja kvartali keskmise aritmeetilise keskmisena. Keskmisi kvartali- ja aastavarusid võib leida ka kronoloogiliste keskmistena.

Sisuliselt on käibevahendite käibekiiruse suurendamine võrdne vahendite vabastamisega käibest.

Selleks et määrata kindlaks, kui suures summas on võimalik vahendeid vabastada, on tarvis osata määrata, kui palju käibevahendeid on töövõtuorganisatsioonil antud konkreetsetes tingimustes kindlasti vaja.

Näide: I kvartalis on töid tellijaile üle antud 1,2 milj. rbl. eest; II kvartali plaan on 1,8 milj. rbl. Tegelik keskmine käibevahendite jääk oli I kvartalis 1 milj. rbl., II kvartali plaaniline jääk on 1,3 milj. rbl.

Toodud andmetel:

$$1) \text{ I kvartalis } K_v = \frac{1\,000\,000 \times 90}{1\,200} = 75 \text{ päeva}$$

$$\text{II} \quad \text{--} \quad K_v = \frac{1\,300\,000 \times 90}{1\,800\,000} = 65 \text{ päeva}$$

Käive kiireneb   10 päeva võrra

2) Summaliselt on 1 päeva käive II kvartalis

$$1\,800\,000 : 90 = 20\,000 \text{ rbl.}$$

3) Käibekiiruse suurenemise tulemusena on järelikult võimalik vabastada vahendeid 200 tuh. rbl. (10 x 20).

Sama resultaadi saame ka teisel teel:

$$1) \text{ I kvartalis } K_v = \frac{1\,000\,000 \times 90}{1\,200\,000} = 75 \text{ päeva,}$$

2) II kvartalis on tarvis käibevahendeid plaanilise ülesande täitmiseks, arvestades faktilist käibevälidet I kvartalis

$$\frac{1\ 800\ 000 \times 75}{90} = 1\ 500\ 000 \text{ rbl.};$$

- 3) seega on vahendeid võimalik vabastada 200 tuh. rbl.
(1 500 000 - 1 300 000).

Käibevahendite käibekiiruse näitajate analüüsimisel kõr-
vutavad panga töötajad tegelikke näitajaid eelmiste perioodi-
de vastavate näitajatega ning samuti plaaniliste käibekiiruse
näitajatega.

Käibevahendite kasutamisest täpsema ülevaate saamiseks
võib analoogiliselt eeltoodule arvutada eraldi omavahenditega
kaetud ja eraldi tellijate avanssidega kaetud käibevahendite
käibekiiruse näitajad.

Kui pangal on üksikasjalik ülevaade klientuuri (töövõtu-
organisatsioonide) käibevahendite käibekiiruse näitajate dü-
naamikast rea aastate vältel, on suuremaid võimalusi selgita-
da käibekiiruse aeglustumise põhjusi ning rakendada tõhusa-
maid abinõusid käibekiiruse suurendamiseks.

5. Ehituste käibevahendid.

Ehituste käibevahendite all tuleb mõista käibevahendeid,
mis on soetatud seoses majanduslikul teel ehitamisega või ma-
janduslikul teel teostatavate muude kapitaalmahutustega. Nagu
töövõtuorganisatsioonid, vajavad ka ehitused peale põhivahen-
dite, so. ehitusmehhanismide jmt., valmiskonstruktsioone, de-
taile jne., s.o. käibevahendeid. Ehituste käibevahendite nor-
matiivide määramisel lähtutakse harilikult samadest määradest,
mis on aluseks töövõtuorganisatsioonide käibevahendite norma-
tiividele; kuid tingimata tuleb arvestada majanduslikul teel
ehitamisest tulenevaid iseärasusi vahendite ringluses ja fi-
nantseerimises.

Majanduslikul teel tehtavaid ehitus- ja montaažitöid fi-
nantseeritakse kas kuluelementide viisi või siis vastavalt
tehtud tööde mahule. Kui finantseerimine toimub kuluelementi-
de viisi, siis saavad ehitused vahendeid materjalide eest
maksmiseks, töötasudeks jne. otse selleks otstarbeks määra-
tud ja finantseerimise kontosse kantud assigneeringutest. Ku-

luelementide viisi finantseerimisel on vahendite ringluse iseärasuseks, et käibevahendite hulgas puudub lõpetamata toodang ja rahaliste vahendite jäägid arvelduskontos. Seega on käibevahendite üldine olem sama töömahu juures ehitustel väiksem kui töövõtuorganisatsioonides.

Peale selle näitab aruandandmete analüüs, et ehitustel (vaatamata finantseerimise viisile), on väikevahendite, samuti valmiskonstruktsioonide, detailide ja blokkide ning muude materjalide normatiivne vajadus suhteliselt väiksem kui sama töömahuga töövõtuorganisatsioonides.

Kui ehitust finantseeritakse tehtud tööde mahu järgi, siis toimuvad arveldused tehtud tööde kohta samas korras kui töövõtuorganisatsiooni ja tellija vahel. Erisuseks on ainult see, et töövõtjaks on ehituse ülem või kapitaalehituse osakonnajuhataja ning tellijaks on ettevõtte direktor.

Viimane kannab materjalide ostmiseks ja muudeks otstarveteks saadud avansi ning tasu tehtud tööde eest finantseerimise kontost ehituse ülema või kapitaalehituse osakonnajuhataja arvelduskontosse.

Aasta lõpul kantakse vahendite jäägid ehituse ülema või kapitaalehituse osakonnajuhataja arvelduskontost tagasi finantseerimise kontosse.

On iseloomulik, et kõnesolevas arvelduskontos on vahendeid harilikult rohkem kui samamahulise töö puhul spetsiaalse ehitusorganisatsiooni arvelduskontos. See tuleb sellest, et kapitaalehituse osakonnajuhataja või ehituse ülema arvelduskontost tasutakse tööde eest harilikult üks kord kuus, kuna töövõtuorganisatsioonile tasutakse tavaliselt dekaadide viisi.

Seega on normitavate käibevahendite vajadus erinev olevalt ehitus- ja montaažitööde organiseerimise viisist ning finantseerimise korrast. Mainitud illustreerib järgnev tabel (vt. lk. 24).

Mõnedel ehitustel ei tehta kõiki töid oma jõududega, vaid osa töid antakse töövõtu korras lepingu alusel teha vastavale töövõtuorganisatsioonile. Seoses sellega tekib ko-

hustus anda töövõtjale ettenähtud korra kohaselt avanssi ning katta valmiskonstruktsioonide, detailide ja blokkide kolme kuu vajadus.

Käibevahendite elemendid	Töövõtu korras		Ehitustel, kui tasutakse ku- luelementide viisi		Ehitustel, kui ta- sutakse vastavalt tehtud tööde ma- hule	
	tuh. rbl.	%	tuh. rbl.	%	tuh. rbl.	%
Põhimaterjalid	486,1	6,9	486,1	6,9	486,1	6,9
Muud materjalid	140	2,0	84	1,2	84	1,2
Väikevahendid	280	4,0	140	2,0	140	2,0
Valmiskonstruktsioonid, -detailid ja blokid	308	4,4	245	3,5	245	3,5
Lõpetamata toodang	112	1,6	-	-	112	1,6
Jaotamisele tulevad kulud	21	0,3	21	0,3	21	0,3
Rahalsised vahendid	70	1,0	35	0,5	70	1,0
Arveldused tellijatega tehtud tööde eest	196	2,8	-	-	-	-
K o k k u	1613,1	23,0	1011,1	14,4	1158,1	16,5

Märkus: Ühtse võrdlusbaasi saamiseks on võetud tööde manuks 7 miljonit rubla ka ehitustel, mida finantseeritakse kuluelementide viisi, olgugi et nii suure töömahu puhul finantseeritakse ehitust tehtud tööde mahu järgi.

Sellistel juhtudel suureneb käibevahendite vajadus .

Näide: Tööde maht on 9 milj. rbl., sellest anti töövõtjale teha töid 2 milj. rbl. ulatuses.

Täiendav käibevahendite vajadus on:

- 1) avansiks 10% 2 000 000-st = 200 000 rbl.,
- 2) valmiskonstruktsioonide, detailide ja blokkide katteks
4,4% 2 000 000-st = 88 000 rbl.

Kokku 288 000 rbl.

Saadud summa tuleb üle kanda finantseerimise kontost töö-
võtuorganisatsiooni arvelduskontosse.

Täiendavat käibevahendite vajadust võib põhjustada ka
montaazi vajavate kodumaiste seadmete kasutamine. (Välismais-
te seadmete kasutamine seda ei põhjusta, kuna nende soetamist
krediteeritakse). Normatiiv määratakse harilikult 15% nende
maksumusest. Olgu jatkuva näite kohaselt selliste seadmete
varu 300 tuh. rbl. Seega on normitavate käibevahendite vaja-
dus meie näite kohaselt

1 158 100 rbl.
288 000 "
300 000 "

Kokku 1 746 100 rbl.

Ehituse käibevahendite vajadust võivad suurendada pea-
le selle ka ehitusalaste seadmete kohalemonteerimine ning mõ-
ned teised tegurid.

6. Ehituste käibevahendite katteallikad.

Ehituste ajutisest iseloomust tingituna ei eraldata ehi-
tustele käibevahendeid riigi poolt. Nende materiaalsete väär-
tuste varud ei ole püsiva iseloomuga, kuna ehitamine piirub
vaid teatud ehitusperioodiga või teatud objektide ehitamisega.

Ehituste käibevahendite katteallikateks on:

- 1) antud objekti püstitamiseks finantseerimise korras
saadud vahendid (eelarvest, amortisatsioonieraldis-
test, kasumist jne.);
- 2) püsivpassivad.

Ehituste püsivpassivad määratakse tulude-kulude bilansi

kinnitamisel ning arvutatakse samuti nagu töövõtuorganisatsioonides (vt. näide eespool).

Kui majanduslikul teel teostatavatest ehitus- ja montaažitöödest antakse osa töid teha töövõtjale, siis tuleb püsivpassivatesse arvata ka alaline võlgnevus töövõtuorganisatsioonile, s.o. ca 2,8% aastasest lepingulisest tööde maksumusest.

Seoses majanduslikul teel teostatava objekti finantseerimisega on tarvis tingimata teada, kas objekt valmib antud aastal või kestavad ehitus- ja montaažitööd ka järgneval aastal. Kui objekt valmib antud aastal, siis ühtib finantseerimise maht objektile määratud kapitaalvahutuste summaga. Juhul, kui objekti püstitamine kestab ka veel järgmisel aastal, tuleb ehitust finantseerida sellise arvestusega, et käibevahendeid piisaks järgmisel aastal tööde alustamiseks. Muidugi on käibevahendite katteallikaks ka püsivpassivad.

Näide: 1959.aastal on ette nähtud objektile "A" kapitaalvahutusteks 2 milj. rbl. Püsivpassivaid on 48 tuh. rbl. Käibevahendite jääk 1960.a. alguseks peab olema 370 tuh. rbl., sest objekti valmimine läheb üle 1960. aastasse. Toodud andmetel tuleb finantseerida 1959. aastal 2 000 000 + 370 000 - 48 000 = 2 322 000 rbl.

Kui objekt ei läheks üle 1960. aastasse, vaid valmiks 1959. aastal, siis tuleks selle püstitamiseks finantseerida täpselt 2 milj. rbl.

Ehituse püstitamiseks vajalike rahasummade arvutamisel tuleb võtta arvesse ka seda, et töövõttevõtjale aasta viimasel dekaadil väljaantud tööde eest tuleb tasuda järgmise aasta alguses.

7. Ettevõttesiseste reservide mobiliseerimine või immobiliseerimine.

Töövõtuorganisatsioonide, samuti ka majanduslikul teel teostatavate ehituste ettevõttesiseste reservide mobiliseeri-

miseks (või vastavatel juhtudel käibevahendite täiendamiseks) on tarvis teada:

1. Tegelikku või eeldatavat (loodetavat) käibevahendite jääki aasta alguseks (A).
2. Tegelikku või eeldatavat kreditoorse võlgnevuse jääki aasta alguseks (B).
3. Normitavate käibevahendite jääki aasta lõpuks (C).
4. Püsivpassivate summat aasta lõpuks (D).

Resultaat arvutatakse valemi järgi

$$(A - C) - (B - D).$$

Kujuneb resultaat positiivseks, tuleb saadud summa ulatuses mobiliseerida ettevõttesiseseid reserve; kujuneb resultaat aga negatiivseks, tähendab see, et ettevõttesiseste reservide mobiliseerimise asemel tuleb hoopis käibevahendite summat suurendada.

Praktiliselt võib esineda 4 varianti.

Näide:

	tuh. rbl -des			
	I	II	III	IV
A	4000	4100	3900	4000
B	400	420	380	330
C	3000	4200	3700	4100
D	300	370	400	350

I variant

$$(A - C) - (B - D) = (4000 - 3000) - (400 - 300) = 900$$

Käibevahendeid tuleb mobiliseerida $4000 - 3000 = 1000$ tuh.rbl.

Kreditoorset võlgnevust tuleb vähendada $400 - 300 = 100$ tuh. rbl.

Järelikult tuleb ettevõttesiseseid reserve mobiliseerida $1000 - 100 = 900$ tuh. rbl.

II variant

$$(A - C) - (B - D) = (4100 - 4200) - (420 - 370) = -150$$

Käibevahendeid tuleb täiendada 100 tuh. rbl. ulatuses.
Kreditoorset võlgnevust tuleb vähendada 50 tuh. rbl.
ulatuses.

Järelikult tuleb käibevahendeid täiendada üldse 150 tuh.
rbl.

III variant

$$(A - C) - (B - D) = (3900 - 3700) - (380 - 400) = 220$$

Käibevahendeid tuleb vähendada 200 tuh.rbl. Kreditoorne
võlgnevus suureneb 20 tuh. rbl. Järelikult tuleb ette-
võttesiseseid reserve mobiliseerida 220 tuh. rbl.

IV variant

$$(A - C) - (B - D) = (4000 - 4100) - (330 - 350) = -80$$

Käibevahendeid tuleb täiendada 100 tuh. rbl. Kreditoor-
ne võlgnevus suureneb 20 tuh. rbl. Järelikult tuleb käi-
bevahendeid täiendada üldse 80 tuh. rbl.

Ettevõttesiseste reserve mobiliseerimisel tuleb arves-
tada ka erandeid. Näiteks võib olla normitavates käibevahen-
dites niisuguseid materiaalseid väärtusi (materjalid, sead-
med jne) , mida pole plaanitaval ajavahemikul ette nähtud kasu-
tada.Kreditoorses võlgnevuses võib olla summasid, mis ei kuulu
plaani perioodil tasumisele (näit. kapitaalehituses mittesea-
duslikult kasutatavad põhitegevuse vahendid).

Selliseid erandeid tuleb tingimata arvestada juba ette-
võttesiseste reserve mobiliseerimise plaanimisel.

Tuleb märkida veel seda, et võib mobiliseerida ka selli-
seid materiaalseid väärtusi, mida plaani perioodil ei ole ette
nähtud kasutada, ent ainult töövõtuorganisatsiooni või ehituse
kõrgemalseisva organi loal.

Ettevõttesiseste reserve mobiliseerimise plaan koosta-
takse eelolevaks aastaks IV kvartalis. Selleks kasutatakse
1. oktoobri aruande andmeid ning eeldatavaid (oodatavaid)
andmeid 1. jaanuariks.

Ettevõttesiseste reserve mobiliseerimise plaani koos-
tamine ei ole mehhaaniline, vaid sügavalt sisuline töö, mil-
le eesmärgiks on ülenormatiivsete materiaalsete väärtuste vii-

mine normatiivi piiridesse ning debitoorse ja kreditoorse võlgnevuse analüüs.

Sisemiste reservide mobiliseerimise plaani koostamiseks tuleb eelnevalt koostada 2 tabelit:

1. Käitisaktivate tabel.
2. Kreditoorse võlgnevuse tabel.

Harilikult koostatakse nimetatud tabelid järgnevate vormide kohaselt.

Käibeaktivad.

tuh. rbl -des

	J ä ä g i d			Nor- ma- tiiv 1.I	Suurene- mire + vähene- mine -
	Tegelik 1. X	Eelda- tav 1.I	Sh. ei saa rea- liseeri- da		
1. Seadmed	2000	1400	100	1000	-300
2. Põhimaterjalid, konstruktsioonid, detailid	870	810	-	758,3	-51,7
3. Muud materjalid	170	150	-	144	-6
4. Väikevahendid	200	190	-	210	+20
5. Jaotamisele tulevad kulud	38	35	-	35	-
6. Lõpetamata ehitus- ja montaažitööd	130	120	-	116,7	-3,3
7. Rahalised vahendid	110	105	-	100	-5
8. Tööettevõtjad välja- antud avansside alal	1300	1300	-	1400	+100
9. Tööettevõtjad tasu- tud konstruktsiooni- de ja detailide alal	450	450	-	500	+50
Kokku normitud ak- tiivaid	5268	4560	100	4264	-196
10. Muud deebitorid	220	70	-	-	-70
11. Süsteemisisesed ar- veldused	60	30	-	-	-30
K o k k u	5548	4660	100	4264	-296

Kreditoorne võlgnevus.

tuh.rbl.-des

	J ä ä g i d				Suurene- mine + vähene- mine -
	Tegelik 1.X	Eelda- tav 1.I	S.h. ei kuulu kustuta- misele	Püsiv- passi- vad 1.I	
1.Töölised ja tee- nistujad (puhke- tasude reserv ning sotsiaal- kindlustuse eral- dise reserv)	42	48,2	-	58,2	+ 10
2.Hankijad aktsep- titud arvete alal	82	82,4	-	87,4	+ 5
3.Hankijad tasumata arvete alal	45	35	-	-	- 35
4.Hankijad faktuuri- mata arvete alal	20	5	-	-	- 5
5.Töõettevõtjad ar- vete järgi tehtud tööde eest	500	500	-	560	+ 60
6.Muud kreditorid	220	110	-	-	-110
7.Süsteematilised arveldused	85	45	20	-	- 25
K o k k u	994	825,6	20	705,6	-100

Sisemiste reservide mobiliseerimise plaan määratakse käibeaktivate ja kreditoorse võlgnevuse muutumise alusel.

Toodud tabelist nähtub, et käibeaktivaide tuleb ühtede kirjete järgi vähendada 466 tuh. rbl., teiste kirjete järgi aga suurendada 170 tuh. rbl. Seega tuleb neid kokkuvõttes vähendada 296 tuh. rbl. (466-170).

Kreditoorne võlgnevus peab toodud andmetel analoogiliselt vähenema 100 tuh. rbl.

Järelikult saab ettevõttesiseseid reserve mobiliseerida 296 - 100 = 196 tuh.rbl. suuruses summas.

Sisemiste reservide mobiliseerimise plaanis kajastuvad

need andmed järgmiselt:

Sisemiste reservide mobiliseerimise plaan.

tuh. rbl -des

	Plaan 19...a.	sealhulgas			
		I kv.	II kv.	III kv.	IV kv.
Ettevõttesiseste reservide mobili- seerimine	196	-	-	50	146
Sellest käibe- hendite vähendami- ne	296	-	-	50	246

Esimesel ja teisel kvartalil harilikult ettevõttesiseste reservide mobiliseerimist ei plaanita, peaaegu langeb neljandale kvartalile.

Milles on siis sisemiste reservide mobiliseerimise mõte? Eelkõige käibevahendite varude reguleerimises, ehitustel aga veel selles, et vähendada mobiliseeritava summa võrra.

Sisemiste reservide mobiliseerimise plaanid koostavad töövõtuorganisatsioonide ja ehituste kõrgemalseisvad organid (rahvamajandusnõukogu valitsused, ministeeriumid). Pangaasutuste ülesandeks on kontrollida eelkõige plaanimiseks kasutatud andmete õigsust. Selleks teostab pank vastava analüüsi.

Omapoolsed arvestused ja arvamus esitavad pangaasutused rahandusorganeile alluvuse järgi. Kohaliku alluvusega töövõtuorganisatsioonide kohta esitatakse need rahandusosakonnale, teiste kohta aga rahandusministeeriumile.

Rahandusorganid võtavad panga seisukohad rahvamajandusharude tulude-kulude bilansside läbivaatamisel arvesse.

Pärast rahvamajandusharude tulude-kulude bilansside ja riigielarve kinnitamist teatavad rahandusorganid koos finantseerimise limitidega kõrgemalseisvatele organitele ka nende sisemiste reservide mobiliseerimise või immobiliseerimise ülesande. Kõrgemalseisvad organid jaotavad finantseerimise liimid, samuti sisemiste reservide mobiliseerimise või immobiliseerimise ülesande nende alluvuses töötavate töövõtuorga-

nisatsioonide ja ehituste vahel, saates neile sellekohase teate.

Vastavalt saadud teatele koostavad töövõtuorganisatsioonid ja ehitused konkreetsed plaanid. Nendes plaanides näidatakse ära, missugust materjali jne., kui palju ning missuguseks tähtajaks tuleb ära kasutada või realiseerida. Samuti määratakse konkreetsed ülesanded debitoorse ja kreditoorse võlgnevuse likvideerimise alal.

Pank kontrollib töövõtuorganisatsioonide ja ehituste poolt koostatud sisemiste reservide mobiliseerimise (immobiliseerimise) plaanide täitmist.

Kontrollimine seisneb sisuliselt analüüsis, mida tehakse järgmiselt koostatud tabeli alusel.

Sisemiste reservide mobiliseerimise plaani täitmine ehituses seisuga ..... 19...a.

tuh. rbl -des

N ä i t a j a d	Periood	Summa
1. Plaaniline käibevahendite muutumine (alanemine-, kasv+)	Aasta algusest Aruande kuupäevaks	-296
Käibeaktivate tegelikud jäägid:		
2. Mittekrediteeritud kodumaised ja importseadmed	Aasta alguseks Aruandekvartali lõpuks	1400 1150
3. Põhimaterjalid	Aasta alguseks Aruandekvartali lõpuks	820 770
4. Deebitorid (ilma avansi- võlgnevusteta impordior- diorganisatsioonidele)	Aasta alguseks Aruandekvartali lõpuks	1860 1830
4-a. Selle hulgas töövõtjad väljaantud avansside alal	Aasta alguseks Aruandekvartali lõpuks	1750 1800

N ä i t a j a d	Periood	Summa
5. Muud käibeaktivad	Aasta alguseks	600
	Aruandekvartali lõpuks	625
6. Käibeaktivad kokku (rida 2+3+4+5)	Aasta alguseks	4680
	Aruandekvartali lõpuks	4375
	Muutumine	-305
7. Kreditoorse võlgnevuse plaaniline muutumine	Aasta algusest Aruandekuupäevaks	-100
8. Faktiline kreditoorse võlgnevuse jääk (ilma võlgnevusteta import-hangete alal)	Aasta alguseks	950
	Aruandekvartali lõpuks	930
	Muutumine	- 20

Andmed ridadele 1 ja 7 võetakse sisemiste reservide mobiliseerimise plaanist, ridadele 2-6 ja 8 saadakse aga bilansist.

Tabellisse paigutatud andmed näitavad, et sisemiste reservide mobiliseerimise ülesanne on käibeaktivade osas ületatud. Plaan oli 296 tuh. rbl., tegelikult mobiliseeriti 305 tuh. rbl.

Kreditoorse võlgnevuse osas on aga ülesanne täitmata. Kreditoorset võlgnevust tuli vähendada 100 tuh. rbl., vähendati aga ainult 20 tuh. rbl.

Panga ülesandeks on juhtida tähelepanu kreditoorse võlgnevuse kustutamise vajadusele.

Pank peab reageerima ka käibeaktivade üksikute elementide osas mobiliseerimisplaani vaegtäitmisele, toodud näites seadmed, põhimaterjalid jne.

Pank peab selgitama mittemobiliseerimise põhjused ja nägema ette abinõud, mille rakendamine aitab viia käibevahendite seisud normatiivi piiridesse.

Liigsete materiaalsete varude likvideerimine, samuti kreditoorse ja debitoorse võlgnevuse normaliseerimine võimaldab töövõtuorganisatsioonidelt ja ehitustelt vabanevaid vahendeid kasutada sotsialistliku läindatud taastootmise huvides mujal.

II TEEMA.

TÖOVÕTUORGANISATSIOONIDE JA EHTUSTE LÜHIAJALINE KREDITEERIMINE.

1. Krediteerimise üldpõhimõtted ja objektid.

Töövõtuorganisatsioonid ei suuda mitmesugustel põhjustel alati oma vahenditega ja tellijatelt saadud avanssidega katta käibevahendite vajadust täies ulatuses. Käibevahendite ajutise vajaduse katteks annab NSVL Ehituspank või viimase ülesandel Riigipank neile lühiajalist krediiti.

Saadud lühiajaline krediit tuleb kasutada ainult määratud otstarbeks seoses ehitusorganisatsiooni plaaniliste ülesannetega ja peab vastama teistele krediteerimise põhiprintsiipidele.

Ehitusorganisatsioonide lühiajalise krediteerimise aluseks on NSVL MN määrus nr. 1552 24.aug. 1955.a., millega on pikaajaliste mahutuste pankadele antud õigus anda nimetatud organisatsioonile lühiajalist krediiti.

Mainitud määrust konkretiseerib NSVL Rahandusministeeriumi instruksioon nr. 68 1956.aasta 22.veebruari "Pikaajaliste mahutuste pankade poolt töövõtuehitusorganisatsioonide lühiajalise krediteerimise kohta"¹).

---

¹ Seni pole antud uut instruksiooni spetsiaalselt NSVL Ehituspanga jaoks ning viimane kasutab mainitud. Lühiajalise krediteerimise juhendina kasutatakse ka NSVL Riigipanga instruksiooni nr. 5, mis puudutab eriti raamatupidamist Ehituspangas.

Selle instruksiooni alusel antakse töövõtuorganisatsioonidele laenu järgmisteks otstarveteks:

- a) ehitusmaterjalide, loomasööda ning kütuse varumiseks, lähtudes sesoonsusest (ehitamise sesoonsus või materjalide varumise sesoonsus);
- b) ehitusmasinate, transpordivahendite jt. põhivahendite kapitaalremondiks laekuvate amortisatsioonieraldiste arvel,
- c) teelolevate arveldusdokumentide tagatisel,
- d) limiteeritud tšekiraamatute ostuks,
- e) töötasude väljamaksmiseks kõrgemalseisva organi taotlusel ja garantiil,
- f) tehtud tööde kohta tellijatele esitatud arvete tagatisel, kui tellijal pole raha;
- g) erandjuhtudel käibevahendite täiendamiseks aasta sees, kui seda tingivad üle töövõtuorganisatsiooni plaani tehtavad erakordsed tööd.

Peale loetletud otstarvete antakse töövõtuorganisatsioonidele lühiajalist laenu eri liiki ehitusmaterjalide eest maksmiseks, mille äravedu toimub panga tagatisel või muudel erijuhtudel NSVL MN vastaval loal.

Samuti antakse ehitusorganisatsioonidele mitmesugusteks otstarveteks lühiajalist krediiti ajutisteks vajadusteks, näit.: ajutiste finantsiliste raskuste puhul - NSVL MN loal, ministriumidevahelistes arveldustes tekkinud võlgnevuste katteks - NSVL Rahandusministeeriumi loal, teatud juhtudel töötasudeks - pangaasutuse juhataja loal.

Mõningatel juhtudel annab Ehituspank lühiajalist krediiti ka tellijatele.

Tellijatele antav krediit tähendab sisuliselt ehituse avansseerimist panga poolt kuni vahendite laekumiseni finantseerimise korras.

Tellijad saavad krediiti näiteks töövõtuorganisatsioonidele tasumiseks möödalastud tähtajaga arvete järgi, kui neil ei ole vahendeid selleks; seda laenu antakse ainult

teatud tellijatele.

Eriline liik krediiti on töövõtuorganisatsioonidele antav lühiajaline krediit importmaterjalide ja -seadmete eest tasumiseks NSVL Väliskaubanduse Ministeeriumi organisatsioonidele.

Töövõtuorganisatsioonide lühiajalise krediidi üldine vajadus ja selle katteallikad peegelduvad NSVL Ehituspanga krediidiplaanis, mille kinnitab NSVL Valitsus.

Lühiajaline krediidilimiit pangale määratakse nende organisatsioonide täiendavate käibevahendite vajadusega iga kvartali lõpuks. Limiit määratakse iga krediteerimise objekti kohta eraldi (materjalide, teelolevate dokumentide tagatisel jne.).

Limiidi määramise aluseks on andmed, mis pangaasutused saavad ministeeriumidelt ja RMN valitsustelt, kes koguvad need alluvatelt ettevõtetelt. Andmed esitatakse pangale 45 päeva enne aasta algust kogu järgmise aasta kohta kvartalite läbilõikes. Vabariiklikud ministeeriumid ja RMN valitsused esitavad andmed NSVL Ehituspanga Vabariiklikule Kontorile, NSV Liidu keskasutused aga panga keskaparaadile. Kohaliku alluvusega töövõtuorganisatsioonid esitavad vastavad andmed kohalike täitevkomiteede liinis vastavatele pangaasutustele.

Pärast Ehituspanga krediidiplaanis kinnitamist NSVL MN poolt jaotatakse limiidid ülalt alla. Üleliiduliste ministeeriumide ministritel ja vabariikide RMN esimeestel on õigus jätta kuni 5% kvartali krediidilimiidist jagamata. See krediidireserv on mõeldud kasutamiseks erakordseteks juhtudeks, s.o. nendeks juhtudeks, mida plaanis ei ole ette nähtud.

Limiitide jaotamine toimub järgmiselt. Pärast limiitide kontrollimist teatab NSVL Ehituspanga Juhatus oma elluvatele pangaasutustele kvartali limiidid, mis on määratud töövõtuorganisatsioonide kõrgemalseisvale organile, saates neile krediidilimiidi teate, milles on näidatud üldine limiit.

Töövõtuorganisatsioonide kõrgemalseisvad organid jaotavad limiidi alluvate organisatsioonide vahel.

Vabariikliku alluvusega töövõtuorganisatsioonidele antava krediitlimiidi teatab NSVL Ehituspanga Juhatus nende kõrgemalseisvale organile tervikuna vabariigi kohta, kes jaotab limiidi alluvate ehitusorganisatsioonide vahel ja teatab sellest pangale.

Kui töövõtuorganisatsioonile on vastav krediteerimise limiit eraldatud, peab viimane krediidi saamiseks esitama pangaasutusele järgmised dokumendid:

- krediidi nõude (instrk. nr. 68, lisa nr. 1) koos krediidi vajaduse arvestusega,
- avaldise (instrk. nr. 68, lisa nr. 4),
- tõendi lühiajalise krediidi kindlustatuse kohta vorm nr. 4 (instrk. 68 lisa nr. 5),
- tähtajalise võlakohustuse (instr. 68, lisa nr. 4).

Kui ülalnimetatud dokumendid on koostatud vastavalt esitatud nõuetele, teeb pank otsuse lühiajalise krediidi väljandmise kohta vastavalt instruksioonile nr. 68, lisa nr. 6, ning panga raamatupidamises kantakse krediit töövõtuorganisatsiooni laenu kontosse.

Töövõtuorganisatsioonidele antakse lühiajalist krediiti ka limiteerimata korras. Seda näiteks teelolevate arveldusdokumentide tagatisel, hankijatele materjalide eest maksmiseks, kui on olemas panga garantii (mõnedel ministeeriumidel on õigus anda korraldus, et pank krediteeriks teatud materjalide hankimist). Samuti antakse laene limiteeritud tšekiraamatute ostmiseks ning akreditiivide ja erikontode avamiseks.

Mõnede ministeeriumide töövõtuorganisatsioonid võivad limiteerimata korras saada lühiajalist krediiti ka tellija poolt tasumata arvete alusel.

Pangaasutuste juhatajatel on õigus anda kvartali krediitlimiidist 25% ulatuses krediite ajutisteks vajadusteks, tingimusel, et need tasutakse samas kvartalis.

Ministeeriumidevahelisteks arveldusteks, samuti töötasulase võlgnevuse kustutamiseks antakse töövõtuorganisatsioonile krediiti ainult kõrgemalseisva organi taotlusel ja

kõrgema pangaasutuse korraldusel.

2. Ehitusmaterjalide, loomasööda ja kütuse krediteerimine.

Lühiajalist krediiti ülenormatiivsete ehitusmaterjalide sesoonsete varude soetamiseks (seoses ehitus- ja montaažitööde hooajalisusega) antakse juhul, kui töövõtuorganisatsiooni plaanitava kvartali plaaniline tööde maht ületab 25% aastastest töömahust. Krediidisumma väljaarvestamiseks peab pank teadma:

- 1) aastast ehitus- ja montaažitööde plaani (jaotusega kvartaliteks);
- 2) põhimaterjalide osatähtsust ehitus- ja montaažitööde eelarvelises maksumuses,
- 3) materjali normatiivi päevades,
- 4) hindade ja tariifide muutumise koefitsienti.

Kui tööde maht ei ületa plaanitavas kvartalis 25% aastastest töömahust, siis katavad tellijatelt saadud avansid vajaliku materjalivaru ning krediiti pole vaja.

Mida suurem on vahe kvartali tööde plaanilise mahu ja aastastest tööde plaanist 25% vahe, seda suurem on vajadus krediidi järele.

Näide: Krediteeritava töövõtuorganisatsiooni tööde aastaplaan (ilma allettevõtjateta) on 50 milj. tuh. rbl. Kvartalite lõikes jaguneb plaan järgmiselt:

- I kv. 10 milj. rbl.
- II kv. 12 milj. rbl.
- III kv. 15 milj. rbl.
- IV kv. 13 milj. rbl.

Sel juhul moodustavad III ja IV kvartali plaanid vastavalt 30% ja 26% aastastest tööde plaanist, ületades seega 25%.

Sesoonsete materjalivarude krediteerimine võib tulla kõne alla järelikult ainult III ja IV kvartalis.

Olgu materjalide osatähtsus (ilma konstruktsioonide ja detailideta) ehitus- ja montaažitööde maksumusest 52%. Oletame, et normatiiv on 45 päeva ja sääst seoses hulgihindade ja tariifide alandamisega 5%.

Leiame plaanilise materjalide varu III kvartali alguseks:

$$\frac{15\ 000\ 000 \times 52 \times 45 \times 0,95}{100 \times 90} = 3\ 705\ 000 \text{ rbl.}$$

Et määrata aasta keskmist materjalide normatiivset varu, mis kaetakse tellijate avanssidega, tehakse järgmine arvutus:

$$\frac{50\ 000\ 000 \times 52 \times 45 \times 0,95}{100 \times 360} = 3\ 087\ 500 \text{ rbl.}$$

Järelikult on seoses materjalide soetamisega vaja III kvartaliks krediiti:

3705 (plaaniline varu III kvartali alguseks)
- 3087,5 (aasta keskmine varu)

617,5 tuh. rbl.

Sageli tekib ehitusmaterjalide, loomasööda ja kütuse ülenormatiivsete varude loomise vajadus transpordioludest tingituna. Selline vajadus nähakse ette juba plaanis, mille koostamisel arvestatakse erilisi töötingimusi, teid, metsamaterjalide parvetamist ja üldse varumise võimalusi.

Töövõtuorganisatsioonide omakäibevahenditest, samuti tellijate avanssidest ei piisa tavaliselt ülenormatiivsete varude katteks (nad polegi selleks mõeldud, sest tellijate avansiga kaetakse põhimaterjalide normatiiv, omakäibevahenditega loomasööda, kütuse jne. normatiivid). Hoajaaliste varude soetamiseks kasutatakse lühiajalist krediiti.

Näide: Töövõtuorganisatsioon kasutab palke keskmiselt 6000 rbl. eest päevas. Palgid varutakse parvetamisega juunist oktoobrini (incl.), s.o. 5 kuu vältel. Nii on varumise vaheaeg 7 kuud, s.o. 210 päeva. Seega on vaja täiendavaid vahendeid palkide sesoonse varu loomiseks $6000 \times 210 = 1\ 260\ 000$ rbl.

Eeldades, et palgid saabuvad iga kuu võrdsetes partiid-
des, on krediidi vajadus

$$1\ 260\ 000 : 5 = 252\ 000\ \text{rbl. kuus.}$$

Lihtsuse mõttes eeldame, et vaadeldava 7 kuu jooksul, s.o. sel ajal, kui neid juurde ei saabu, kasutatakse iga kuu võrdne kogus palke. Seega kulutatakse iga kuu novembrist mai-
ni (incl.)

$$1\ 260\ 000 : 7 = 180\ 000\ \text{rbl.}$$

Saadud andmetel on võimalik määrata krediidi vajadus mis-
tahes kvartalis.

II kvartali lõpuks on krediidi vajadus 252 tuh. rbl., sest varutakse ainult juunis.

III kvartali lõpuks on krediidi vajadus kasvanud juba 1008 tuh. rbl -le (1 kuu II kvartalist + III kvartal).

IV kvartali lõpuks suureneb krediidi vajadus 1260 tuh. rbl-le (5 kuud), kuid väheneb 2 kuu jooksul kulutuse s.o. 360 tuh. rbl. võrra. Jääb seega $1260 - 360 = 900$ tuh. rbl.

Järgmise aasta I kvartali lõpuks väheneb krediidi vaja-
dus veelgi, sest selles kvartalis kulutatakse palke kokku 540 tuh. rbl. eest, uusi aga juurde ei varuta. Jääb seega $900 - 540 = 360$ tuh. rbl.

II kvartalis kulutatakse palgid ja laen tasutakse. Juu-
nis algab uus varumishooaeg ning tekib uuesti ka krediidi
vajadus.

Eeltoodud arvutuse tulemused võetakse panga poolt töö-
võtuorganisatsioonile saadetavasse krediidilimiidi teatesse.
Toodud näite alusel koostatud II kvartali krediidilimiidi
teade sisaldab järgmisi andmeid:

1. Ehitusmaterjalide jääk plaanitava kvartali lõpuks	3957
2. Tellijate avansiga kaetud normatiivne jääk	3087,5
Pangakrediidi-limiit (p. 1 - 2)	869,5 tuh.rbl.
Pangakrediidi-limiit koosneb antud juhul:	

seoses tööde hooajalisusega antavaid laene	617,5
seoses materjalide sesoonse varumisega	
antavaid laene	252,0

869,5 tuh.rbl.

Krediitide andmise kord. Pank annab krediiti ehitusmaterjalide, loomasööda ja kütuse sesoonseks varumiseks ainult limiidi raames.

Krediidi suurus määratakse töendi alusel, mille töövõtuorganisatsioon annab pangale, taotledes laenu saamist. Selles on näidatud, kui palju ta on maksnud ülenormatiivsete ehitusmaterjalide eest. Töend on kehtiv ainult 3 päeva jooksul peale koostamist.

Krediteeritav organisatsioon on kohustatud esitama samasugused töendid veel iga kuu 5. kuupäevaks, aga kui organisatsiooni alluvuses on veel teisi ettevõtteid, siis 10. kuupäevaks.

Tuleb märkida ka seda, et krediiti ehitusmaterjali, loomasööda ja kütuse sesoonsete varude loomiseks antakse krediteeritavate materjalide jne. tegeliku maksumuse ulatuses, mitte aga üle nende plaanilise maksumuse.

Laenu tagatise kohta esitatud töendis ei tohi olla arvestatud mittelikviidseid materjale, samuti realiseerimiseks määratud liigseid materjale, kuna need ei saa praktiliselt olla laenu tagatiseks. Pank kontrollib töendi õigsust. Võlgnevust pangale varem väljaantud lühiajalise krediidi osas, samuti erikorralduste alusel väljaantud krediitide osas arvestatakse eraldi. Seepärast nende kohta käivaid andmeid kõnesolevasse töendisse ei võeta.

Pank kontrollib ka seda, kas tellijate avansid vastavad tegelikult ehitusmaterjalide normatiivsetele varudele, mis tulevad katta tellijate avanssidega.

Ehitusmaterjalide, loomasööda ja kütuse sesoonsete varude soetamiseks väljaantava krediidi suuruse määramiseks võrreldakse vastavate materiaalsete vaartuste summat (kaasa arvatud nende eest maksmiseks avatud akreditiivide ja erikontode vahendid) nende katteallikate üldsummaga.

Katteallikate üldsumma koosneb:

- a) tellijate avansside normatiivist,
- b) materiaalsete väärtuste sesoonseks varumiseks antud pangalaenudest,
- c) võlgnevustest ehitusmaterjalide ja loomasööda ning kütuse hankijatele,
- d) omadest käibevahenditest loomasööda ja kütuse normatiivide ulatuses.

Tellijate avansside normatiivi kui ühe katteallika arvestamisel tuleb pidada silmas mõningaid iseärasusi. Nimelt tuleb kahel juhul võtta katteallikate üldsummasse mitte avansside normatiiv, nagu eespool märgitud, vaid tellijatelt tegelikult saadud avansside summa; viidatud juhtumid on järgmised:

I. Kui normatiiv on tellijate avanssidest materjalide eest tasumiseks kasutatud summast väiksem.

Selle kindlakstegemiseks lahutatakse tellijatelt tegelikult saadud avansside jäägist:

- a) lõpetamata ehitus- ja montaažitööde maksumus,
- b) allettevõtetele antud avansside võlgnevus,
- c) vahendid erikontodes, mis allettevõtjatele on avatud avanssidest.

II. Kui normatiivi järgi tellijatelt saadavate avansside kogusumma on lepingute järgi ettenähtud avansside summast suurem.

(Kõrvalmärkusena võib ütelda, et praktikas võetakse avansid arvesse sageli normatiivide järgi.)

Näide ehitusmaterjalide, loomasööda ja kütuse sesoonsete varude loomiseks antava lühiajalise krediidi summa suuruse määramise kohta:

Tõendi järgi on kõnesolevate materiaalsete väärtuste maksumus 4218 tuh. rbl. Normatiivi järgi on ette nähtud kat-ta sellest tellijalt saadavate avansside arvel 3087,5 tuh. rbl.

Tellijatelt tegelikult saadud avansside jääk on 4031 tuh. rbl.

Lõpetamata ehitus- ja montaažitööde maksumus on 313 tuh. rbl., allettevõtjatele antud avansside võlgnevus on 206 tuh. rbl. ja erikontodes, mis on allettevõtjatele avatud avansside arvel, on vahendeid 132 tuh. rbl.

Toodud andmetel on kõnesolevate materiaalse väärtuste eest tegelikult tellijate avansside arvel tasutud

$$4218 - (303 + 206 + 132) = 3380 \text{ tuh. rbl.}$$

Järelikult tuleb antud juhul lähtuda krediidi suuruse määramisel mitte limiidis näidatud normatiivsest ehitusmaterjalide jäägist, mis kaetakse eeskirjade kohaselt tellijate avanssidega (3087,5 tuh. rbl.), vaid sellest osast, mis on tegelikult tellijate avanssidega kaetud, s.o. 3380 tuh. rbl.

Kui näiteks varem on saadud krediiti 515 tuh. rbl. ja materjalide hankijaile ollakse võlgu 119 tuh. rbl., siis tuleb ülenormatiivsete materiaalse väärtuste katmiseks anda krediiti

$$4218 - (3380 + 515 + 119) = 204 \text{ tuh. rbl.}$$

Kui üldine krediidilimiit on 869,5 tuh. rbl., siis on vaba krediidilimiit $869,5 - 515 = 354,5$ tuh. rbl.

Järelikult näitab krediidi vajaduse arvestus, et krediiti võib saada 204 tuh. rbl.

Kui töövõtuorganisatsioon on oma arvelduskontost nimeetatud 204 tuh. rbl. juba tasunud, siis suunatakse kogu summa arvelduskontosse, kui aga esineb möödalanud tähtajaga võlgnevust hankijatele, siis suunatakse vajalik summa tekkinud võlgnevuse katteks ning alles seejärel kantakse ülejäänud summa arvelduskontosse.

Ülejäänud vaba krediidilimiidi ulatuses (354,5 - 204) võib töövõtuorganisatsioon saada hankijatele tasumiseks või neile akreditiivide ja erikontode avamiseks krediiti.

Krediidi tagatuse kontrollimine.

Pangaasutused kontrollivad süstemaatiliselt ehitusmaterjalide, loomasööda ja kütuse soetamiseks antud krediidi õiget kasutamist ning tagatust.

Krediteeritav töövõtuorganisatsioon peab esitama hiljemalt iga kuu 5. kuupäevaks teda krediteerinud pangaasutusele töendi lühiajalise krediidi tagatuse kohta seisuga iga kuu esimeseks kuupäevaks. Töend koostatakse raamatupidamise operatiivandmete alusel ja sellest peab nähtuma, et töövõtuorganisatsioonil on need materiaalsed väärtused, mille tagatisel krediit välja anti, tegelikult olemas.

Pank kontrollib neid töendeid hiljemalt 3 päeva jooksul pärast nende saamist.

Esitatava töendi vorm on järgmine:

vorm nr.4.

Töend lühiajalise krediidi tagatuse kohta
seisuga .....19...

tuh. rbl-des

O s a A	O s a B
1. Ehitusmaterjalide jääk	1. Tellijate avansside normatiiv
2. Lõpetamata ehitus- ja montaažitööd	2. Tellijate avansside tegelik seis .....
3. Allettevõtjatele väljaantud avansid	3. Pangakrediitide tähtajaline võlgnevus ehitusmaterjalide, loomasööda ja vedelkütuse varumiseks .....
4. Ehitusmaterjalide, loomasööda ja kütuse eest tasumiseks avatud akreditiivide ja erikontode jääk	4. Tegelik võlgnevus hankijatele ehitusmaterjalide, loomasööda ja kütuse eest:
5. Kütuse ja loomatoidu jääk	a) hankijate aktseptitud arved .....
	b) hankijatele tähtajaks tasumata arved .....
	c) hankijatelt arveteta saabunud hanked .....
	5. Kütuse ja loomasööda normatiivne varu, mis kaetakse töövõtuorganisatsiooni omakäibevahenditega
Kokku (1+2+3+4+5).....	Kokku (1+3+4a+4b+4c+5).....

Tõendit kontrollitakse kõigepealt aritmeetiliselt. Edasi kõrvutatakse A ja B osa kokkuvõtteid. Kui A osa kokkuvõte on B osa kokkuvõttest suurem või sellega võrdne, siis tõendab see krediidi tagatust. Vastupidisel juhul on krediit teatavas osas tagamata.

See on aga pangale tõsiseks signaaliks, kes nõuab tagamata krediidi vastuaidlematus korras tagasi. Selleks tehakse arvelduskontost sundkorras ülekanne; kui seal raha ei ole, siis arvatakse tagamata laen võlaks ja hakatakse sellest arvestama viivist. Selliseks sanktsiooniks on vajalik pangaasutuse juhataja allkirjaga korraldus.

Erilist tähelepanu tuleb osutada osas B esimesele ja teisele kirjele.

Kui tellijatelt saadud avansside tegelik summa ei ületa normatiivi, siis antakse krediiti välja, arvestades tellijate avansside normatiivi; osa B normimisel võetakse sel juhul arvesse selle kirjed 1,3,4 ja 5.

Kui aga tellijatelt saadud avansside tegelik summa ületab normatiivi, siis antakse krediit välja, arvestades avansside tegelikku summat. Viimane nähtus ei ole normaalne ning panga ülesandeks on võtta tarvitusele abinõud selliste hälvete kõrvaldamiseks.

Tellijatelt saadud avansside tegelik jääk, mis võib olla materiaalsete varude katteallikaks, leitakse tõendi järgi sel juhul nii, et osas B real nr. 2 olevast summast lahutatakse osas A ridadel nr. 2 ja 3 olevad summad. Kui nii leitud tellijate avansside osa ületab katteallikana veelgi normatiivi, siis võetakse arvesse avansside tegelik jääk; sel juhul peavad olema kokkuvõtted krediidi tagatuse tõendis leitud järgmiselt:

$$\text{osa A} = \text{rida } 1 + 2 + 3 + 4 + 5 ,$$

$$\text{osa B} = \text{rida } 2 + 3 + 4 + 5 .$$

Kõrvuti laenu tagatuse kohta esitatavate tõendite kontrollimisega kontrollib pank krediidi tagatust ka bilansi andmetel. Selleks saab pank eelmise kuu bilansi hiljemalt 20-ndaks kuupäevaks.

Tõendi andmete mitteühtimisel bilansi andmetega selgitab pank selle põhjused. Kui ilmneb, et krediit pole tagatud, nõuab pank selle tagamata osas eespool kirjeldatud korras tagasi.

Krediidi kasutamise kord ja tähtajad. Ehitusmaterjalide, loomasööda ja kütuse sesoonsete varude soetamiseks väljaantud krediidi tasumise tähtajad määratakse plaanitavale kvartalile järgnevas kvartalis.

Kui näiteks krediit antakse ülenormatiivsete varude soetamiseks välja II kvartalis, siis selle krediidi tasumise tähtpäev ei tohi olla mitte hiljem kui detsembri viimasel dekaadil jne.

Täpsed kalendaarsed tähtajad kooskõlastatakse krediidi vormistamisel töövõtuorganisatsiooniga. Viimane võtab seejuures arvesse, kuidas talle laekuvad summad tellijatele tehtud ehitus- ja montaažitööde eest. Kui krediidi vormistamisel ei ole veel krediidilimiiti teada, siis määratakse tähtajad ikkagi kindlaks, kuid pärast limiidi saamist võib neid pangaga uuesti kooskõlastada, s.t. muuta, määrates uued tähtajad. Seejuures on tingimuseks, et eelnevalt kontrollitakse laenu tagatust ja et uus tähtpäev määratakse ainult laenu tagatud osale, kuna tagamata osa tuleb kõne ära tasuda, samuti see osa, mis ületab äsja saadud krediidilimiiti.

3. Ehitusmehhanismide, veokite ning põhivahendite kapitaalremondi krediteerimine.

Nimetatud otstarbeks võib pank anda krediiti laenajale kehtestatud kvartalilimiidi piires.

Krediit antakse amortisatsioonieraldiste eelseisva laekumise selle osa arvel, mis on ette nähtud kasutada ehitusmehhanismide, veokite või muude põhivahendite kapitaalremondiks. Vajadus kõnesoleva krediidiliigi järele tekib kas aasta alguses või aasta sees sel juhul, kui remont eeldab suuremaid kulutusi, kui selleks ajaks amortisatsioonieraldisi kapitaalremondiks on laekunud (amortisatsioonieraldised lae-

kuvad pidevalt kogu aasta vältel). Krediidi saamiseks on vaja esitada peale krediteerimislimiidi veel:

- 1) kapitaalremondi kulutuste kvartaliplaanid,
- 2) aastane amortisatsioonieraldiste summa kapitaalremondiks.

Mõlemad kinnitab kõrgemalseisev organ.

Kõnesolev laenu liik on aastasisene, s.t. et antud laen tuleb tasuda samal aastal. Krediit antakse 6 kuuks (max.); selle tasumise tähtaeg kooskõlastatakse ehitusorganisatsioonidega, arvestades kapitaalremondiks määratud amortisatsioonieraldiste laekumist. Kui ehitusorganisatsiooni aastane kapitaalremondi maksumus on alla 50 tuh. rbl., siis kantakse laen arvelduskontosse, muidu kapitaalremondi erikontosse.

Näide:

(tuh. rbl.)

Kvartal	Kapitaalremondi plaan	Amortisatsioonieraldiste laekumised	Lühiajalise krediidivajadus	Vahendite	
				Puudu jääk	Ülejääk
I	125	80	45	45	-
II	115	90	25	25	-
III	40	90	-	-	50
IV	80	100	-	-	20
Kokku	360	360	70	70	70

Toodud andmetel peab kvartalis väljaantud krediit 45 tuh. rbl. olema tasutud III kvartaliks. II kvartalis väljaantud laenust 25 tuh. rbl. tasutakse III kvartalis 5 tuh. rbl. ja IV kvartalis 20 tuh. rbl.

Toodud näite kohaselt kantakse laenusumma laenaja töövõuorganisatsiooni kapitaalremondi erikontosse, millest toimub ka laenu tasumine. Kui aga krediidi tasumise tähtpäevake erikontos raha pole, siis nõutakse summa ettenähtud korras sisse arvelduskontost. Pärast summade laekumist erikontosse

taastatakse arvelduskontost sundkorras mahakantud vahendid, kandes nad kapitaalremondi erikontost tagasi arvelduskontosse.

4. Krediid teelolevate arveldusdokumentide tagatisel.

Vajadus saada teelolevate arveldusdokumentide tagatisel krediiti tekib töövõtuorganisatsioonidel ja nende materiaalse varustamise organitel seoses arveldustega.

Teatavasti peab maksja arvelduste aktseptvormi puhul tasuma temale tehtud töö, osutatud teenuste või lähetatud materiaalse väärtuste eest esitatud arve teatud aja jooksul. See aeg koosneb dokumentide liikumisajast maksja (telija) ja hankija (töö teostaja) pangaasutuste vahel sinna ja tagasi ning nende töötlemise kiirusest pangas. Niisiis ei laeku vahendid ehitusorganisatsiooni või vastava varustusorganisatsiooni arvelduskontosse mitte otsekohe, vaid samalinnaliste arvelduste puhul 5-7 tööpäeva pärast peale arve ära saatmist, teiselinnaliste arvelduste puhul aga kuni 30 ja veel enamagi tööpäeva pärast.

Arvestades töövõtuorganisatsiooni käibevahendite organiseerimise iseärasusi, on vahendite tagasilaekumiseks kuluv ajavahemik liiga pikk. Sellepärast kaetakse arvelduste tulemusena tekkiv käibevahendite vajadus teelolevate arveldusdokumentide tagatisel antava lühiajalise pangakrediidiga.

Krediteerimise objektiks on sisuliselt tehtud tööd, osutatud teenused või lähetatud materiaalsed väärtused. Instruktsioonis on märgitud, et samalinnaliste arvelduste puhul ei saa tehtud tööde arved, samuti vastutavale hoiule võtud materjalide arveldusdokumendid olla krediteerimise aluseks.

Arveldusdokumentideks, mille tagatisel krediiti antakse, on järgmised:

a) teiselinnaliste arvelduste korral - panka inkassoks vastuvõetud maksenõuded, samuti maksenõuded, mille registrid on antud vastastikuste arvelduste büroosse;

b) samalinnaliste arvelduste korral - panka inkassoks

vastuvõetud maksenõuete registrid ja vastastikuste arvelduste büroole antud arvete registrid.

Teelolevate arveldusdokumentide tagatisel antakse krediiti limiteerimata, sõltuvalt sellest, kui suures summas ja missugusel tähtaegadel töövõtuorganisatsioonid ja nende varustused esitavad pangale arved ja maksenõuded või eespool nimetatud registrid.

Laen antakse välja arves märgitud summas (materjalide maksumus + transpordikulud + taara + pakkimine + juurdehindlused). Pank ei võta krediteerimiseks dokumente, mis esitatakse hiljem kui 3 tööpäeva materjalide ärasaatmise päevale järgnevast päevast alates. Erandjuhtudel seda pikendatakse 5 - 7 tööpäevani.

Krediteerimiseks võetud maksedokumente hoitakse pangas inkasso kartoteegi eriosas (osas A) seni, kuni nad võivad olla laenu tagatiseks.

Laenu tagatiseks ei ole nad enam järgmistel juhtudel:

a) pärast nende tasumist maksja poolt ja raha laekumist arvelduskontosse;

b) pärast seda, kui on ilmnunud, et maksja arvelduskontos ei ole raha ja kui on möödunud dokumentide käibeks (pangast pank) ettenähtud aeg ning maksmise tähtaeg;

c) samalinnaliste maksete puhul maksetähtaja (s.o. 3 tööpäeva) möödumisel.

Teelolevate arveldusdokumentide tagatisel antavate laenukontosid reguleeritakse harilikult iga 5 päeva järele. Selleks võrreldakse väljaantud krediidisummat tagatiseks olevate dokumentide kogusummaga, s.o. nende dokumentide kogusummaga, mis on laenaja inkassokartoteegi A osas.

Kui tagatis ületab võlgnevuse, siis võib laenaja saada täiendavat krediiti, mille pank kannab laenukontost arvelduskontosse. Kui tagatis on väiksem, siis nõutakse puuduv summa sisse arvelduskontost.

Näide: 20. maiks oli töövõtuorganisatsiooni inkassokartoteegi A osas krediteeritavaid maksenõudeid 180 tuh. rbl.

eest. 20.-25. maini laekus sinna uusi maksenõudeid 70 tuh. rbl. ulatuses ja langes välja tagatiseks mittesobivaid maksenõudeid 45 tuh. rbl. väärtuses. Seega on laenu tagatiseks olevate dokumentide summa 25. maiks, s.o. reguleerimise päevaks:

$$180 + 70 - 45 = 205 \text{ tuh. rbl.},$$

järelikult võib anda täiendavat krediiti

$$205 - 180 = 25 \text{ tuh. rbl.}$$

Oletame aga, et sama näite puhul langeb kartoteegi A osast välja maksenõudeid mitte 45, vaid 85 tuh. rbl. eest. Siis tuleb peale reguleerimist 25. mail nõuda arvelduskontost $185 - 170 = 15$ tuh. rbl.

Kui pank avastab tagatiseks olevate dokumentide seas niisuguseid, mis ei või instruksiooni kohaselt olla laenu tagatiseks, näit. mittekaubalised arved, mittetellitud materjalide arved ja kui need esinevad süstemaatiliselt, siis võib pank nõuda laenajalt trahvi 5% nende arvete summast. Loomulikult lülitatakse need arved laenu tagatiseks olevate dokumentide seast välja ja erakordsetel juhtudel võib isegi lõpetada seda lühilaenude andmist. Krediteerimisvahekorra taastamine võib toimuda vaid panga kõrgemalseisva asutuse korraldusel. Samuti on pangal õigus (teatades sellest 20 päeva ette) tagatisena mitte vastu võtta esitatud maksenõudeid niisugustele maksjatele, kes süstemaatiliselt on osutunud maksevõimetuteks.

Kõigi nende abinõude eesmärgiks on maksedistsipliini tugevdamine.

Nagu eespool märgitud, tekib töövõtuorganisatsioonil ajutine käibevahendite vajadus ka siis, kui tellijad ei tasu tehtud tööde eest kohe, vaid arveldusteks kulub aega (analooogiliselt materjalide realiseerimisega varumisorganite poolt), või ka sel juhul, kui töövõtuorganisatsioon realiseerib üleliigseid või mittelikviidseid materjale, olgugi et see ei ole tüüpiline töövõtuorganisatsiooni töös ja tuleb harva ette.

Krediidi vajadus täidetud tööde arvete alusel tekib siis, kui töövõtuorganisatsioon, olles töö teostanud, esitab töö kohta tellijale arve, viimasel aga raha ei ole ja arve läheb pangas kartoteeki nr. 2. Need kartoteegis nr. 2 olevad töövõtuorganisatsiooni poolt tellijale esitatud arved ongi aluseks töövõtuorganisatsioonile lühiajalise krediidi andmisel.

Kui arveldused tellijaga teostatakse mitte samas pangaasutuses, mis teenindab töövõtuorganisatsiooni, siis on laenu tagatise aluseks tellijat teenindava pangaasutuse teade selle kohta, et töövõtuorganisatsiooni poolt esitatud arve on tellija pangaasutuses kartoteegis nr. 2.

Selline krediidi väljaandmine on analoogiline krediidiga teelolevate arveldusdokumentide tagatisel. Sellepärast pank kontrollib, kas kõnesoleva laenu tagatiseks ei ole selliseid dokumente, mis on juba teelolevate arveldusdokumentidega tagatiseks.

Kogu laen antakse välja peatööettevõtjale, kes siis omakorda võib laenatud vahendid jaotada allettevõtjatele.

Erand: Kui allettevõtjad esitavad oma arved vahetult tellijaile, siis nad võivad saada ka iseseisvalt krediiti.

Krediit tehtud tööde eest esitatud arvete tagatisel kustutatakse nende arvete tasumisel automaatselt. See toimub nii, et esitatud arvete summad laekuvad otse laenukontosse, mines mööda töövõtuorganisatsiooni arvelduskontost.

Igal juhul tuleb krediit tasuda 45 päeva jooksul peale saamist, muidu ta loetakse möödalasatud tähtajaga laenuks.

5. Garantiikrediit hankijatele arvete maksmiseks ja muud krediidid.

Garantiikrediidi kasutamise õigus on ainult teatavatel NSV Liidu ministereeriumide töövõtuorganisatsioonidel. Nende ministereeriumide loetelu kinnitab NSVL Ministrite Nõukogu.

Garantiikrediidi arvel saab tasuda ainult teatud ehitusmaterjalide fondide eest, nagu igat liiki ja profiili teras, malm- ja terastorud, tsement, palgid ja saematerjalid, mida

läheta NSVL Ehitusmaterjalide Tööstuse Ministeeriumi, NSVL Metsatööstuse Ministeeriumi või Mustametallurgia Ministeeriumi vastavad organisatsioonid.

Garantiikrediiti kasutatakse juhul, kui töövõtuorganisatsioon ei saa tellijatelt avansse hankijate arvete maksmiseks. Kui summasid arvete osaliseks maksmiseks on olemas, siis antakse krediiti ainult puuduva osa katteks.

Krediiti antakse sõltumata sellest, kas on organisatsioonil võlgnevust selle või mõne teise lühiajalise krediidi osas.

Garantiikrediidi ülesanne on kindlustada vahenditega tähtsamate ehitusmaterjalide juurdevedu, samuti võimaldab see saadud materjalide eest hankijatele õigeaegselt tasuda.

Teiselt poolt ei seo materjalide soetamine sel juhul töövõtuorganisatsiooni omakäibevahendeid. See aga kohustab töövõtuorganisatsioone täitma õigeaegselt ehitus- ja montaažitööde plaane ja säilitama omakäibevahendeid. Selle stimuleerimiseks on pangal isegi õigus garantiikrediiti mitte anda või katkestada krediteerimine, kui töövõtuorganisatsioon ei täida ehitus- ja montaažitööde plaane.

Krediteerimise katkestamise korral teatab pank sellest hankijatele, kellele seni tasuti garantiikrediidi korras. Metsamaterjali hankijaile tuleb sellest teatada 1 kuu enne krediteerimise katkestamist, teistele 1 päev enne.

Garantiikrediit on oma iseloomult arvelduskrediit. Selle tagatust ei kontrollita nagu ehitusmaterjalide, loomasööda ja kütuse tagatisel antud krediidi puhul ülenormatiivsete varude olemasoluga. Garantiikrediiti antakse kuni 20 päevaks (kaasa arvamata arve maksmise päeva).

Limiteerimata lühiajalist krediiti antakse töövõtuorganisatsioonidele limiteeritud tšekiraamatute ostmiseks, samuti erikontode ja akreditiivide avamiseks.

Vajadus nimetatud krediidi järele tekib töövõtuorganisatsioonides niisugusel juhul, kui vedude eest tasutakse limiteeritud tšekkidega ning kui töövõtuorganisatsiooni arvelduskontos ei ole raha nende ostmiseks. Krediiti antakse tšek-

kide keskmise 10-päevase vajaduse katmiseks.

Nimetatud krediidi saamine sõltub veel sellest, kas töövõtuorganisatsioon kasutab samaaegselt ka teelolevate arveldusdokumentide tagatisel saadavat krediiti või on tal vaja laenu ainult limiteeritud tšekiraamatute ostmiseks. Esimesel juhul tuleb esitada pangale vastav avaldus mõlemat liiki krediidi saamiseks ja pank krediteerib organisatsiooni sõltumata sellest, kas tal on muude laenude osas möödalastud tähtajaga võlgnevust või ei. Teisel juhul saab krediiti ainult siis, kui organisatsioonil ei ole möödalastud tähtajaga võlgu ühegi laenu alal.

Tšekide kasutamist arvestatakse pangas organisatsioonile eraldi selleks avatud isikukontos, millest saab alati andmeid avatud krediidisumma, kasutatud tšekide ja vaba limiidi kohta.

Laenu tasutakse vastavalt tšekide kulutamisele, aga mitte harvemini kui 3 korda kuus. Kui osa laenu tasutakse, siis selle osa võrra suureneb vastavalt limit.

Nendel töövõtuorganisatsioonidel, kes kasutavad üheaegselt nii teelolevate arveldusdokumentide tagatisel kui ka limiteeritud tšekiraamatute ostmiseks antavaid krediite, määratakse mõlema laenu tasumiseks ühised tähtajad.

Uus krediidiliik on krediit uue tehnika juurutamiseks. Seda antakse nii töövõtuorganisatsioonidele kui ka majanduslikul teel teostatavatele ehitustele. Ta on mõeldud uue tehnika juurutamiseks, mehhaniseerimiseks, tehnoloogilise protsessi paremusemaks, ratsionaliseerimiseks jne.

Seda krediiti antakse ainult nende ürituste teostamiseks, mis ei ole ette nähtud kapitaalvahetuste plaanis ning ei ole seotud uute, vaid juba olemasolevate ehitusega.

Krediiti kuni 200 tuh. rbl. võimaldatakse panga osakonna juhataja loal, üle 200 tuh. rbl. suurusi laene antakse panga kontori juhataja loal.

Krediidi väljaandmise aluseks on tehniliste uuenduste efektiivsuse, tasuvuse ja nende rakendamise saadava säästu kohta koostatud arvutlused. Laenu võib anda tasumise tähtajaga kuni 2 aastat.

6. Ehitustele ja tellijatele antavad lühiajalised krediidid.

Lühiajalised laenud majanduslikul teel teostatavatele ehitustele on oma iseloomult avansid, millega kaetakse ehituse kulud, kuni laekuvad ehituse finantseerimiseks plaanis ettenähtud summad.

Vajadus lühiajalise krediidi järele tekib ehitustel siis, kui finantseerimise korras saadud summad kas ei kata antud perioodi kulutusi või neid mõnesugustel põhjustel ei saada õigeaegselt kätte.

Üks majanduslikul teel teostatavatele ehitustele antavatest lühiajalistest krediidiliikidest on laenud omavahendite eelseisva laekumise arvel.

Seda krediiti antakse pangaasutuse juhataja loal eeliskorras niisugustele ehitustele, mis täidavad ehitus- ja montaažitööde plaani. Laenu antakse laenaja kõrgemalseisva organi garantiil.

Tellijatele antakse krediiti ka ehitus- ja montaažitööde eest tasumiseks, milliseid on teostanud töövõtuorganisatsioon ja mille eest maksmise tähtaeg on möödunud. Seda krediiti võimaldatakse ainult teatud süsteemi töövõtuorganisatsioonidele tasumiseks.

Valitsuse eriloatsusega võimaldab pank mõnedele ehitustele ja tellijatele krediiti kodumaiste monteeritavate tagavaraseadmete muretsemiseks. Krediiti selleks otstarbeks antakse nimetatud seadmete ülenormatiivsete varude tagatisel ja ainult siis, kui neid ei saa mingisugustel põhjustel juba plaaniperioodil kasutada.

KASUTATUD KIRJANDUS.

1. Балухин М.И., Ковнат В. Л., Планирование деятельности строительных организации, Москва, 1957.
2. Бузырев В., Финансирование и кредитование капитальных вложений, Москва, 1957.
3. Ионас Б.Я., Основные вопросы экономики строительства, Москва, 1956.
4. Молчанов А., Перельман Л., Краткосрочное кредитование подрядных строительных организаций, Москва, 1954.
5. Плотников К.Н., Организация финансирования и кредитования капитальных вложений, Москва, 1954.

Hind 11 kop.

A

23648

211298

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00356111 7